Ֆինանսավորվում է
Եվրոպական միության կողմից

«Աջակցություն ՀԸԳՀ-ի մշտադիտարկմանը, իրականացմանը և հաղորդակցությանը»
ENI/2023/442-873

ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿ և ԸՆԴԼԱՅՆՎԱԾ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ԸՆՏՐՎԱԾ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՔԱՐՏԵԶԻ ԱՌԱՋԱՐԿ

(ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿԱԽ ՓՈՐՁԱԳԵՏՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՄՇԱԿՎԱԾ)

Ձեր ուշադրությանը ներկայացվող այս փաստաթուղթը կազմվել է Եվրոպական միության կողմից ֆինանսավորվող և GOPA խորհրդատվական կազմակերպության կողմից իրականացվող «Աջակցություն Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի (ՀԸԳՀ) իրականացմանը, մշտադիտարկմանն ու հաղորդակցմանը» ծրագրի շրջանակներում: Սա իրենից ներկայացնում է Հայաստանի և ԵՄ-ի միջև գործող Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերային համաձայնագրի մի քանի ոլորտներին առնչվող գործողությունների ծրագիր կամ ինչպես ընդունված է ասել ճանապարհային քարտեզի առաջարկ: Այս ճանապարհային քարտեզի առաջարկը պատրաստված է մի խումբ անկախ փորձագետների կողմից, ովքեր ներկայացնում են տարբեր քաղաքացիական հասարակության կառույցներ և ունեն տևական փորձ՝ իրենց գործունեության ոլորտում մշտադիտարկումներ իրականացնելու, քաղաքականության փաստաթղթեր մշակելու և դրանց շուրջ ջատագովություն իրականացնելու: Սույն ճանապարհային քարտեզի առաջարկվող նախագիծը ընդգրկում է ՀԸԳՀ-ի հետևյալ բաժինները. ա) մարդու իրավունքներ, բ) արդարադատության մատչելիություն, գ) կոռուպցիայի դեմ պայքար, դ) բնապահպանական կառավարում, ե) կլիմայի փոփոխություն, զ) հանրակրթություն, է) բարձրագույն և ոչ-ֆորմալ կրթություն, ը) հանրային առողջապահություն, թ) հոգեկան առողջություն, ժ) էներգետիկա, ի) աշխատանքային իրավունքների պաշտպանություն, լ) տարածքային համաչափ զարգացում, խ) երիտասարդական աշխատողների կրթություն, ծ) ներառականություն և հավասար հնարավորություններ: Ներկայացվող ճանապարհային քարտեզը պատրաստված է միասնական մեթոդաբանության հիման վրա իրականացված մշտադիտարկման արդյունքների, ինչպես նաև ոլորտային նախարարությունների հետ այդ արդյունքների քննարկման հիման վրա: Մշտադիտարկման մեթոդաբանությունը հիմնված էր ՀԸԳՀ-ի, դրա արդեն իսկ գործող ճանապարհային քարտեզի, ոլորտային ռազմավարությունների, այդ ռազմավարությունների գործողությունների ծրագրերի, ընդունված օրենքների, կառավարության որոշումների և/կամ նախագծերի և այլ առնչվող փաստաթղթերի համեմատական վերլուծության, ինչպես նաև կատարված հարցումների և դրանց վերաբերյալ ստացված պատասխանների, ու նաև տարբեր փորձագիտական հարցազրույցների հիման վրա:

Մշտադիտարկման զեկույցները, ինչպես նաև դրանց քաղաքականության ու ջատագովության համառոտագրերը և փորձագետների կոնտակտները հասանելի են www.cepacso.am կայքում:

Ճանապարհային քարտեզի՝ քաղաքացիական հասարակության անկախ փորձագետների կողմից պատրաստմանն աջակցել է «Աջակցություն Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի (ՀԸԳՀ) իրականացմանը, մշտադիտարկմանն ու հաղորդակցմանը» ծրագիրը, և այն համահեղինակել են հետևյալ փորձագետները.

Անժելա Ամիրջանյան – հակակոռուպցիոն ոլորտ Արթուր Գրիգորյան – բնապահպանական կառավարում Աստղինե Պասոյան – էներգետիկա Դավիթ Գյուրջյան – մարդու իրավունքներ Մարիամ Անտոնյան – արդարադատության մատչելիություն Մարիամ Մխիթարյան – աշխատանքային իրավունքների պաշտպանություն Մարինա Գալստյան – երիտասարդական աշխատողների կրթություն	Մուշեղ Հովսեփյան – ներառականություն և հավասար հնարավորություններ Լարիսա Մինասյան – հանրակրթություն Սերոբ Խաչատրյան – բարձրագույն և ոչ-ֆորմալ կրթություն Լևոն Բարսեղյան – տարածքային համաչափ զարգացում Սառա Ղազարյան – հոգեկան առողջություն Վիոլետա Զոփունյան – հանրային առողջապահություն Վիկտորիա Բուռնազյան – կլիմայի փոփոխությանը դիմակայություն

Սույն հրապարակումը պատրաստվել է Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ: Դրա բովանդակության պատասխանատվությունը կրում են բացառապես հեղինակները և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի Եվրոպական միության տեսակետները:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿԱԽ ՓՈՐՁԱԳԵՏՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՄԻ ՔԱՆԻ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՐԱԾ ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՀԸԳՀ-Ի ՆՈՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՔԱՐՏԵԶԻ ՆԱԽԱԳԻԾ

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾԸ 4, 12 – ՀԱԿԱ-ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՈԼՈՐՏ

Ν̌	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություններ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծավալը
1	Գույքի, եկամուտների, ծախսերի և շահերի հայտարարագրման համակարգի կատարելագործում	1.1 Հայտարարագրերի՝ ռիսկերի վրա հիմնված վերլուծության և արժանահավատության ստուգման մեթոդաբանության մշակում և կիրարկում 1.2 Հայտարարագրի միասնական ձևաթղթի կիրառում՝ պաշտոնատար անձի և նրա ընտանիքի անդամների հայտարարագրերի մեկտեղմամբ	2027թ. չորրորդ եռամսյակ	ԿԿՀ, Արդարադատության նախարարություն	1.1 Օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթի ընդունում մինչև 2027 թվականի առաջին եռամսյակ: 1.1.1 Հայտարարագրերի՝ ռիսկերի վրա հիմնված վերլուծության և արժանահավատության ստուգման մեթոդաբանության մշակում մինչև 2027 թվականի առաջին եռամսյակ: 1.1.2 Նոր ներկայացված հայտարարագրերի 100 տոկոսի արժանահավատության ստուգում ու վերլուծություն՝ ռիսկերի հիման վրա վերլուծության նոր մոդելի միջոցով մինչև 2027 թվականի ավարտ: 1.2 Պաշտոնատար անձի և նրա ընտանիքի անդամների հայտարարագրերի ձևաթղթերի մեկտեղում ու ԿԿՀ-ի կայքէջում պաշտոնատար անձի և նրա ընտանիքի անդամների հայտարարագրերը մեկ պատուհանում տեսնելու հնարավորության ապահովում մինչև 2027թ. երրորդ եռամսյակ:	Կոռուպցիայի կանխարգելման ինստիտուցիոնալ մեխանիզմների բարելավում	-

2	Հակակոռուպցիոն մարմինների ինստիտուցիոնալ հզորացում	2.1 Հակակոռուպցիոն կոմիտեի ձևավորման կարգի վերանայում 2.2 ԿԿՀ անձնակազմի կարողությունների զարգացման ու վերապատրաստումների ծրագրի մշակում և վերապատրաստումների իրականացում	2027թ. չորրորդ եռամսյակ	Արդարադատության նախարարություն, ԿԿՀ, ՀԿԿ	2.1 Հակակոռուպցիոն կոմիտեի նախագահի և տեղակալների նշանակման կարգի փոփոխության վերաբերյալ Հակակոռուպցիոն կոմիտեի մասին» օրենքում, «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքում և հարակից իրավական ակտերում փոփոխությունների փաթեթի ընդունում մինչև 2027 թվականի երկրորդ եռամսյակ: 2.2 ԿԿՀ անձնակազմի կարողությունների զարգացման կարիքների գնահատման հիման վրա կարողությունների զարգացման ու վերապատրաստումների ծրագրի մշակում մինչև 2027 թվականի երկրորդ եռամսյակ: 2.2.1 ԿԿՀ կառուցվածքային ստորաբաժանումների անձնակազմի մասնագիտական վերապատրաստումների իրականացում մինչև 2027թ. չորրորդ եռամսյակ:	Կոռուպցիայի դեմ պայքարի արդյունավետության բարձրացում	-
3	Շահերի բախման կառավարման համակարգի բարելավում	3.1 Շահերի բախման և բարեվարքության համակարգի մյուս տարրերը կարգավորող միասնական օրենսդրության ընդունում 3.2 Շահերի բախման իրավիճակների խախտումների համար պատասխանատվության կառուցակարգերի ստեղծում	2028թ. չորրորդ եռամսյակ	Արդարադատության նախարարություն, ԿԿՀ	3.1 Բարեվարքության համակարգի տարրերի՝ շահերի բախման, նվերների ընդունման սահմանափակումների, վարքագծի կանոնների, անհամատեղելիության պահանջների, այլ սահմանափակումների միասնական կիրառման և կառավարման վերաբերյալ օրենսդրական կարգավորումների մշակում ու ընդունում մինչև 2028թ. երկրորդ եռամսյակ:	Բարեվարքության համակարգի կատարելագործում	-

					3.2 Շահերի բախման իրավիճակների բացահայտման ու լուծման գործիքա-կազմերի, ինչպես նաև պատասխա-նատվության միջոցների կիրառման օ-րենսդրական կարգավորումների սահ-մանում մինչև 2028թ. չորրորդ եռամս-յակ:		

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾ - 52-րդ հոդվածի «ա» և «բ» կետերի, 54-րդ հոդվածի «բ», «գ», «դ», «ե» և «զ» կետեր – ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ

Ñ	Գործողության նկարագրու-թյունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժա մկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունքը	ԵՄ-ի աջակցու-թյան կարիքն ու ծավալը
1	Հոդված 52, կետ (a) և կետ (b)	Կլիմայի փոփոխության հարմարվողականության և մեղմման համար քաղա-քականությունների իրա-կանացման նպատակով ՀՀ անտառային տարածք-ների գույքագրում,	2027թ. 4-րդ եռամսյակ	ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն	Կատարվել է ՀՀ անտառապատ տա-րածքների ամբողջական գույքագրում	Անտառի գույքա-գրման արդյունքում երկիրը ունի անտա-ռի իրական ելային տվյալներ իրատեսա-կան թիրախներ սահմանելու համար:	ԵՄ ֆինան-սական աջակ-ցություն
2	Հոդված 52, կետ (b), հոդված 54, կետ (h)	ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում կլիմայի փոփո-խության հարմարվողա-կանության քաղաքակա-նության իրականացման նպատակով հակակար-կտային նոր տեխնոլո-գիաների ներդրում	2027թ. 4-րդ եռամսյակ	ՀՀ էկոնոմիկայի նա-խարարություն	Ներդրվել են հակակարկտային նոր տեխնոլոգիաներ:	Ներդրված հակա-կարկտային նոր տեխնոլոգիաները մշակաբույսերն ար-դյունավետորեն պաշտպանում են կարկուտից	ԵՄ փորձի ներդրում, ֆի-նանսական աջակցություն

3	Հոդված 52, կետ (a), հոդված 54, կետ (c)	Էներգետիկայի, արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, թափոնների կառավարման և անտառային տնտեսություն ոլորտային զարգացման միջնաժամկետ և երկարաժամկետ ռազմավարությունների ներդաշնակեցում Հայաստանի Հանրապետության ջերմոցային գազերի ցածր արտանետումներով զարգացման երկարաժամկետ ռազմավարությանը (մինչև 2050 թվական)	2027թ. երկրորդ եռամսյակ	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն, ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն	Էներգետիկայի, արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, թափոնների կառավարման և անտառային տնտեսություն ոլորտային զարգացման միջնաժամկետ և երկարաժամկետ ռազմավարությունները ներդաշնակեցված են Հայաստանի Հանրապետության ջերմոցային գազերի ցածր արտանետումներով զարգացման երկարաժամկետ ռազմավարությանը (մինչև 2050 թվական)	Ոլորտային ռազմավարությունների ներդաշնակեցումն ապահովել է ճշգրիտ, իրատեսական թիրախներ	ԵՄ խորհրդատվություն
4.	Հոդված 52, կետ (a), CEPA հավելված 3	Թափոններ ոլորտից ջերմոցային գազերի կրճատման նպատակով CEPA-ի հավելված 3-ով նախատեսված միջոցառումների կատարման մեխանիզմների մշակում	2028թ., առաջին եռամսյակ	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն	CEPA-ի հավելված 3-ով նախատեսված միջոցառումների կատարման համար մշակված մեխանիզմներ	CEPA-ի հավելված 3-ով նախատեսված միջոցառումների կատարման համար մշակված մեխանիզմների կիարկումը նպաստում է «Թափոն» ոլորտից ջերմոցային գազերի կրճատմանը	ԵՄ խորհրդատվություն
5.	Հոդված 52, կետ (a), CEPA հավելված 3	Կեղտաջրերի հեռացման ոլորտի զարգացման ծրագրի մշակում	2027թ., առաջին եռամսյակ	ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն, ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	Ընդունվել է «Կեղտաջրերի հեռացման ոլորտի զարգացման ծրագիր»	Կեղտաջրերի հեռացման ոլորտի զարգացման ծրագրի կիրակումը նպաստում է կեղտաջրերի կառավարմանը, ջերմոցային գազերի կրճատմանը	ԵՄ խորհրդատվություն

6.	Հոդված 52, կետեր (a, b, f), հոդված 54, կետ (b)	Կլիմայական քաղաքականությունների տեղայնացման նպատակով ՏԻՄ կարողությունների զարգացում	2026թ. չորրորդ եռամսյակ	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	4 խոշորացված համայնքում ներդրվել են կլիմայական քաղաքականությունների տեղայնացման կարողությունների զարգացման ծրագրեր	4 խոշորացված համայնքում ներդրված կլիմայական քաղաքականությունների տեղայնացման կարողությունների զարգացման ծրագրերի արդյունքում համայնքները արդյունավետորեն իրականացնում են պետական կլիմայական քաղաքականությունները տեղական մակարդակում	ԵՄ խորհրդատվություն

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾ 88 – ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՆԵՐԳՐԱՎՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

Ň	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծավալը
1	Խթանել կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատվության (ԿՍՊ) և հաշվետվողականության մշակույթը՝ հիմնված ՏՀԶԿ ուղեցույցների, ՄԱԿ-ի Գլոբալ Կոմ-	• Իրականացնել օրենսդրության փոփոխություններ ԿՍՊ-ի համար նպաստավոր միջավայրի ձևավորման համար • Սահմանել ԿՍՊ քաղաքականության համար լիազոր մարմին	2026 թ., հունիս	ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ ֆինանսների նախարարություն	• ԿՍՊ օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթի ներկայացում ԱԺ • ԿՍՊ լիազոր մարմնի որոշում • Ռազմավարության և գործողությունների ծրագրի հաստատում • Թարգմանված և հրապարակված միջազգային փաստաթղթերի թիվ (առնվազն 4)	Պատասխանատու և ներառական գործարար մշակույթի տարածում	Միջազգային փորձի փոխանակում, օրենսդրության զարգացման խորհրդատվություն, թարգմանչա-

	պակտի, ԱՄԿ-ի եռակողմ հռչակագրի և ISO 26000-ի սկզբունքների վրա	• Մշակել ԿՍՊ ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր • Թարգմանել և տարածել ՀԸԳՀ-ում նշված փաստաթղթերը (ներառյալ ISO 26000 ստանդարտը) • Մշակել վերապատրաստման մոդուլներ և տարածել տնտեսվարողների շրջանում • Ներդնել հարկային խթաններ և ճանաչման մեխանիզմներ այն բիզնեսների համար, որոնք ներգրավված են ներառական, երկարաժամկետ ԿՍՊ նախաձեռնություններում:			• Վերապատրաստումների մոդուլի առկայություն և տնտեսվարողների կողմից կիրառման օրինակ (առնվազն 100 կազմակերպություն) • Նոր ներդրված հարկային խթաններ և ճանաչման մեխանիզմներ (առնվազն 2) • Պետություն-մասնավոր գործակցությամբ ԿՍՊ նախաձեռնություններ, որոնք ուղղված են սոցիալական տարբեր խմբերի, այդ թվում՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց ներառմանը (առնվազն 50)		կան և վերապատրաստման նյութերի մշակման աջակցություն

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ 79, 80, 81, 132, 133, 134 – ՀԱՄԱԶԱՓ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈԼՈՐՏ

Ň	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծնաչափը
1	**(1) 132-րդ հանձնառության վերաբերյալ.**	1.1. Սահմանել հանձնառության իրականացման համար անհրաժեշտ գործողությունների ամբողջական ցան-	2025 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ կառավարու-յթուն	Սահմանված են հանձնառության իրականացման համար անհրաժեշտ գործողությունների ամբողջական	Իրականացվել է 132-րդ հանձնառությունը ըստ KPI -ների և սահմանված ժամկետների	Տեխնիկական խորհրդատվություն

	«Տարածքային աճի բեւեռների զարգացում. -ՀՀ-ում տարածքային աճի բևեռներում զարգացման առաջնային իմպուլսներ ապահովող նախագծերի իրականացման համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների զարգացում - տարածքային աճի բևեռներում զարգացման առաջնային իմպուլսներ ապահովող ծրագրերի իրականացում; - տարածքային աճի բևեռներում գործարար ակտիվության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում »:	կը, դրանք կատարման միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմանները, 1.2. Սահմանել կատարողականը հավաստող ցուցիչները, 1.3. Հանձնառության հաղթահարման թիրախները սահմանել հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար նշել. • Որտե՞ղ են տարածքային աճի բեվեռները, կամ որոնք են դրանք, ի՞նչ աշխարհագրական տիրույթներ են դրանք ընդգրկում, • Որո՞նք են զարգացման առաջնային իմպուլսներ ապահովող նախագծերի իրականացման համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքները • Ի՞նչ ծավալի զարգացում է ապահովվելու զարգացում • Գործարար ակտիվության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների ցանկը եւ ժամանակցույցը: • Գործարար ակտիվության մակարդակի բարձրացման թիրախ մակարդակ(ներ)ը, ըստ ժամանակացույցի:			ցանկը, դրանք կատարման միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմանները, Սահմանված են կատարողականը հավաստող ցուցիչները, Հանձնառության հաղթահարման թիրախները սահմանել հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար նշել. Սահմանված են տարածքային աճի բեվեռները, դրանց աշխարհագրական տիրույթները: Սահմանված են զարգացման առաջնային իմպուլսներ ապահովող նախագծերի իրականացման համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքները Սահմանված են ապահովելիք զարգացման ծավալները Սահմանված են Գործարար ակտիվության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների ցանկը եւ ժամանակցույցը: Սահմանված են Գործարար ակտիվության մակարդակի բարձրացման թիրախ մակարդակ (ներ)ը, ըստ ժամանակացույցի:		
2	**(2) 133-րդ հանձնառության վերաբերյալ.**	2,1,1, Սահմանել գործողությունների միջանկյալ եւ վերջ-	2025 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ կառավարու-յթուն	2,1,1, Սահմանված են գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ ենթահանձնառության համար,	Իրականացվել է 133-րդ հանձնառությունը ըստ KPI -ների եւ	Տեխնիկական խորհրդատվություն

	«ՀՀ տարածքային համաչափ զարգացում/ՀՀ բնակավայրերում բարելավված ենթակառուցվածքների ապահովում 1. Մարզային եւ տեղական ենթակառուցվածքների ցանցերի բարելավում (տրանսպորտ, ջուր, գազ, էներգիա, SS եւ այլն), տրանսպորտային ենթակառուցվածքի զարգացում, գազի ենթակառուցվածքների զարգացում, տեղեկատվական եւ հաղորդակցական տեխնոլոգիաների (SՏS) զարգացում 2. ՀՀ տարածքների սոցիալական ենթակառուցվածքի եւ ծառայությունների բարելավում (կրթություն, առողջապահություն, սոցիալական աջակցություն	նական ժամկետային սահմաններ ենթահանձնառության համար, 2,1,2 Սահմանել կատարողականը հավաստող ցուցիչները 2,1,3 Ենթահանձնառությունների հաղթահարման թիրախները սահմանել հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար նշել. • Մարզային եւ տեղական ենթակառուցվածքների բարելավման ենթակա ցանցերի (տրանսպորտ, ջուր, գազ, էներգիա, SS եւ այլն), զարգացման ենթակա տրանսպորտային ենթակառուցվածքի, զարգացման ենթակա գազի ենթակառուցվածքների, տեղեկատվական եւ հաղորդակցական տեխնոլոգիաների (SՏS) ցանկերը, աշխարհագրական հստակ սահմանումներով: • Ինչ ծավալի բարելավում կամ զարգացում է ապահովվելու վերոհիշյալ ենթակառուցվածքներից յուրաքանչյուրի դեպքում: Երկրորդ ենթահանձնառության համար. 2.2.1. Սահմանել միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային			2,1,2 Սահմանված են կատարողականը հավաստող ցուցիչները 2,1,3 Ենթահանձնառությունների հաղթահարման թիրախները սահմանված են, մասնավորաբար հստակ են. • Մարզային եւ տեղական ենթակառուցվածքների բարելավման ենթակա ցանցերի (տրանսպորտ, ջուր, գազ, էներգիա, SS եւ այլն), զարգացման ենթակա տրանսպորտային ենթակառուցվածքի, զարգացման ենթակա գազի ենթակառուցվածքների, տեղեկատվական եւ հաղորդակցական տեխնոլոգիաների (SՏS) ցանկերը, աշխարհագրական հստակ սահմանները: • Բարելավման եւ զարգացման ծավալները վերոհիշյալ ենթակառուցվածքներից յուրաքանչյուրի դեպքում: Երկրորդ ենթահանձնառության համար. 2.2.1. Սահմանված են միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմանները 2.2.2. Սահմանված են կատարողականը հավաստող ցուցիչները 2.2.4. Ենթահանձնառությունների հաղթահարման թիրախները սահմանված են հստակ.	սահմանված ժամկետների	

	սպորտ եւ ժամանց, մշակույթ). Կրթության զարգացում, Առողջապահական ենթակառուցվածքների զարգացում, Սոցիալական աջակցության ենթակառուցվածքների եւ ծառայությունների զարգացում, Սպորտի, հանգստի եւ մշակույթի զարգացում»:	սահմաններ ենթահանձնառության համար, 2.2.2. Սահմանել կատարողականը հավաստող ցուցիչները 2.2.3. Ենթահանձնառությունների հաղթահարման թիրախները սահմանել հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար նշել. • Բարելավման ենթակա սոցիալական ենթակառուցվածքի եւ ծառայությունների ցանկերը կրթության, առողջապահության, սոցիալական աջակցության, սպորտի, ժամանց, մշակույթի, կրթության զարգացման համակարգերում Ինչ ծավալի բարելավում կամ զարգացում է ապահովվելու վերոհիշյալ ենթակառուցվածքներից յուրաքանչյուրի դեպքում:			• Բարելավման ենթակա սոցիալական ենթակառուցվածքի եւ ծառայությունների ցանկերը կրթության, առողջապահության, սոցիալական աջակցության, սպորտի, ժամանց, մշակույթի, կրթության զարգացման համակարգերում Սահմանված է թե ինչ ծավալի բարելավում կամ զարգացում է ապահովվելու վերոհիշյալ ենթակառուցվածքներից յուրաքանչյուրի դեպքում:		
3	**(3) 134-րդ հանձնառության վերաբերյալ** Տարածաշրջանային զարգացում. «ՀՀ տարածքային համաչափ զարգացում/ՀՀ բնակավայրերի տնտեսական զարգացում: ՀՀ տարածքներում մասնավոր ներդրողների կողմից	3.1. Սահմանել ՀՀ տարածքային համաչափ զարգացման եւ բնակավայրերի տնտեսական զարգացման, եւ վերոհիշյալ մյուս հանձնառությունների կատարման համար գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ, 3.2. Սահմանել յուրաքանչյուր թիրախի համար կատարողականը հավաստող ցուցիչները	2025 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ կառավարու-թյուն	3.1. Սահմանված է ՀՀ տարածքային համաչափ զարգացման եւ բնակավայրերի տնտեսական զարգացման, եւ վերոհիշյալ մյուս հանձնառությունների կատարման համար գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ, 3.2. Սահմանված են յուրաքանչյուր թիրախի համար կատարողականը հավաստող ցուցիչները 3.3. Ցուցիչների ապահովման թիրախները սահմանված են հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար նշել.	Իրականացվել է 134-րդ հանձնառությունը ըստ KPI -ների եւ սահմանված ժամկետների	Տեխնիկական խորհրդատվություն Ֆինանսական աջակցություն

	համայնքների տնտեսական աճի վրա էական ազդեցություն ունեցող ծրագրերին աջակցության ցուցաբերում, բիզնես ենթակառուցվածքների զարգացում (արդյունաբերական պարկեր, գյուղմեխանիզացիայի պարկեր, բիզնես միավորներ եւ այլն) մարզային զբաղվածության, բիզնես եւ ձեռնարկատիրության խթանում (գյուղ մթերքի վերամշակում, տուրիզմ, SS, զարգացում, նորարարություն)»: Համաձայնագրի երկրորդ հավելվածում, 105 հոդվածի[1] 2-րդ կետի[2] a, b, c կետե-	3.3. Ցուցիչների ապահովման թիրախները սահմանել հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար նշել. • ՀՀ տարածքներում մասնավոր ներդրողների կողմից համայնքների տնտեսական աճի վրա էական ազդեցություն ունեցող ծրագրերին աջակցության քանակական եւ որակական ցուցիչները • բիզնես ենթակառուցվածքների զարգացման ցուցիչները • մարզային զբաղվածության, բիզնես եւ ձեռնարկատիրության խթանման ցուցիչները • (a) բազմաստիճան կառավարման ուժեղացման ցուցիչները • (b) տարածքային զարգացմանը ներգրավված բոլոր շահագրգիռ կողմերի հա-			• ՀՀ տարածքներում մասնավոր ներդրողների կողմից համայնքների տնտեսական աճի վրա էական ազդեցություն ունեցող ծրագրերին աջակցության քանակական եւ որակական ցուցիչները, • բիզնես ենթակառուցվածքների զարգացման ցուցիչները, • մարզային զբաղվածության, բիզնես եւ ձեռնարկատիրության խթանման ցուցիչները, • • (a) բազմաստիճան կառավարման ուժեղացման ցուցիչները • (b) տարածքային զարգացմանը ներգրավված բոլոր շահագրգիռ կողմերի համագործակցության համախմբման գործողություններ եւ կատարողականի ցուցիչները (c) ներգրավվելիք կողմերից տարածքային զարգացման ծրագրերում եւ նախագծերում համաֆինանսավորման աջակցություն ցուցիչները		

[1] ԳԼՈՒԽ 22, ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ, ՄԻՋՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ԵՎ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՎ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ «1. Կողմերը պետք է խթանեն տարածաշրջանային զարգացման քաղաքականության ոլորտում փոխադարձ ըմբռնումը եւ երկկողմանի համագործակցությունը, այդ թվում՝ տարածաշրջանային քաղաքականությունների ձեւավորման եւ իրականացման մեթոդները, բազմամակարդակ կառավարումը եւ գործընկերությունը՝ առանձնահատուկ շեշտադրելով անբարենպաստ վիճակում գտնվող տարածքների զարգացումը եւ տարածքային համագործակցությունը՝ ազգային, տարածաշրջանային եւ տեղական իշխանությունների, սոցիալ-տնտեսական գործիչների եւ քաղաքացիական հասարակության միջեւ հաղորդակցության ուղիներ ստեղծելու եւ տեղեկությունների ու փորձի փոխանակման գործընթացն ընդլայնելու նպատակով:»

[2] «Մասնավորապես, Կողմերը պետք է համագործակցեն՝ Հայաստանի Հանրապետության գործելակերպը հետեւյալ սկզբունքներին

	րի ((a)բազմաստիճան կառավարման ուժեղացում այնքանով, որքանով այն ազդեցություն է ունենում կենտրոնական, տարածքային եւ տեղական մակարդակներում՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով տարածքային եւ տեղական շահագրգիռ կողմերի ներգրավվածության բարձրացմանը; (b) տարածքային զարգացմանը ներգրավված բոլոր շահագրգիռ կողմերի համագործակցության համախմբում; (c) համաֆինանսավորման աջակցություն տարածքային զարգացման ծրագրերում եւ նախագծերում ներգրավված կողմերից	մագործակցության համախմբման գործողությունները եւ կատարողականի ցուցիչները • (c) ներգրավվելիք կողմերից տարածքային զարգացման ծրագրերում եւ նախագծերում համաֆինանսավորման աջակցություն ցուցիչները					
4	**(4) 79-րդ հանձնառության վերաբերյալ.**	4.1. Վերանայել հանձնառության կատարման ժամկետները, այն սահմանել 2026-2030 թթ	2030 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ ՏԿԵՆ	4.1. Վերանայված է հանձնառության կատարման ժամկետները, այն սահմանված է 2026-2030 թթ	Իրականացվել է 79-րդ հանձնառությունը ըստ KPI -ների եւ	Տեխնիկական խորհրդատվություն

համապատասխանեցնելու նպատակով...»

	(ՀՀ տարածքային համաչափ զարգացման ապահովում, այդ թվում՝ 1. 2016-2025 թթ. Հայաստանի տարածքային զարգացման (ՀՏԶՌ) ռազմավարության հաջող իրականացում, վերանայում՝ խելացի մասնագիտացման մոտեցման (Smart Specialization Strategy-SSS) ինտեգրմամբ՝ ազգային կամ մարզային մակարդակներում իրականացվող պիլոտային ծրագրերի միջոցով: 2. Տեղական եւ տարածքային զարգացման տվյալների բազաների եւ տեղական ու տարածքային սոցիալ-տնտեսական զարգացման պարամետրիկ ինդեքսավորման համակարգերի զարգացում:	4.2 Սահմանել տարածքային զարգացման համահարթեցման եւ միջին ինստիտուցիոնալ համակարգման գործընթացի, մասնավորապես՝ տարածքային քաղաքականությունների մշակման եւ իրականացման գործընթացում կենտրոնական եւ տեղական վարչարարություն իրականացնող մարմինների ուղղահայաց եւ հորիզոնական փոխգործունեության մեխանիզմի կատարելագործման համար անհրաժեշտ գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ, խորը մշտադիտարկման եւ գնահատման, ինչպես նաեւ խելացի մասնագիտացման ներդրմամբ մշակված տարածքային զարգացման ռազմավարության սահմանման եւ իրականացման համար անհրաժեշտ գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ: 4.3 Սահմանել վերոհիշյալ յուրաքանչյուր թիրախի համար կատարողականը հավաստող ցուցիչները 4.4. Ցուցիչների ապահովման թիրախները սահմանել հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար.			4.2 Սահմանված են տարածքային զարգացման համահարթեցման եւ միջին ինստիտուցիոնալ համակարգման գործընթացի, մասնավորապես՝ տարածքային քաղաքականությունների մշակման եւ իրականացման գործընթացում կենտրոնական եւ տեղական վարչարարություն իրականացնող մարմինների ուղղահայաց եւ հորիզոնական փոխգործունեության մեխանիզմի կատարելագործման համար անհրաժեշտ գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ, խորը մշտադիտարկման եւ գնահատման, ինչպես նաեւ խելացի մասնագիտացման ներդրմամբ մշակված տարածքային զարգացման ռազմավարության սահմանման եւ իրականացման համար անհրաժեշտ գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ: 4.3 Սահմանված են վերոհիշյալ յուրաքանչյուր թիրախի համար կատարողականը հավաստող ցուցիչները 4.4. Ցուցիչների ապահովման թիրախները սահմանված են հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար. • Տարածքային զարգացման համահարթեցման համար • Միջին ինստիտուցիոնալ համակարգման գործընթացի, մասնա-	սահմանված ժամկետների	Ֆինանսական աջակցություն

		• Տարածքային զարգացման համահարթեցման համար • Միջին ինստիտուցիոնալ համակարգման գործընթացի, մասնավորապես՝ տարածքային քաղաքականությունների մշակման եւ իրականացման գործընթացում կենտրոնական եւ տեղական վարչարարություն իրականացնող մարմինների ուղղահայաց եւ հորիզոնական փոխգործունեության մեխանիզմի կատարելագործման համար, • խորը մշտադիտարկման եւ գնահատման համար, • խելացի մասնագիտացման ներդրմամբ մշակված տարածքային զարգացման ռազմավարության համար			վորապես՝ տարածքային քաղաքականությունների մշակման եւ իրականացման գործընթացում կենտրոնական եւ տեղական վարչարարություն իրականացնող մարմինների ուղղահայաց եւ հորիզոնական փոխգործունեության մեխանիզմի կատարելագործման համար, • խորը մշտադիտարկման եւ գնահատման համար, • խելացի մասնագիտացման ներդրմամբ մշակված տարածքային զարգացման ռազմավարության համար		
5	**(5) 80-րդ հանձնառության վերաբերյալ.** 3, Բազմամակարդակ կառավարման մեխանիզմի ամբողջական ներդրում, տարածքային զարգացման գործողությունների ապահովման ծրագրային մոտեցումների մշակում եւ	5.1. Սահմանել Բազմամակարդակ կառավարման մեխանիզմի ամբողջական ներդրման, տարածքային զարգացման գործողությունների ապահովման ծրագրային մոտեցումների մշակման եւ հաջող իրականացման, տարածքային զարգացման գործառնական ծրագրի (ՏԶԳԾ) կառավարման մեխանիզմի ներդրման եւ իրականացման համար անհրաժեշտ	2026 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ ՏԿԵՆ	5.1. Սահմանված է Բազմամակարդակ կառավարման մեխանիզմի ամբողջական ներդրման, տարածքային զարգացման գործողությունների ապահովման ծրագրային մոտեցումների մշակման եւ հաջող իրականացման, տարածքային զարգացման գործառնական ծրագրի (ՏԶԳԾ) կառավարման մեխանիզմի ներդրման եւ իրականացման համար անհրաժեշտ գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ	Իրականացվել է 80-րդ հանձնառությունը ըստ KPI -ների եւ սահմանված ժամկետների	Տեխնիկական խորհրդատվություն

	հաջող իրականացում, տարածքային զարգացման գործառնական ծրագրի (ՏԶԳԾ) կառավարման մեխանիզմի ներդրում եւ իրականացում:	գործողությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ 5.2. Սահմանել վերոհիշյալ յուրաքանչյուր թիրախի համար կատարողականը հավաստող ցուցիչները 5.3. Ցուցիչների ապահովման թիրախները սահմանել հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար. • Բազմամակարդակ կառավարման մեխանիզմի ամբողջական ներդրման համար • Տարածքային զարգացման գործողությունների ապահովման ծրագրային մոտեցումների մշակման եւ հաջող իրականացման համար • Տարածքային զարգացման գործառնական ծրագրի (ՏԶԳԾ) կառավարման մեխանիզմի ներդրման եւ իրականացման համար			5.2. Սահմանված են վերոհիշյալ յուրաքանչյուր թիրախի համար կատարողականը հավաստող ցուցիչները 5.3. Ցուցիչների ապահովման թիրախները սահմանացված են հստակ եւ աներկբա, մասնավորաբար. • Բազմամակարդակ կառավարման մեխանիզմի ամբողջական ներդրման համար • Տարածքային զարգացման գործողությունների ապահովման ծրագրային մոտեցումների մշակման եւ հաջող իրականացման համար • Տարածքային զարգացման գործառնական ծրագրի (ՏԶԳԾ) կառավարման մեխանիզմի ներդրման եւ իրականացման համար		
6	**(6) 81-րդ հանձնառության վերաբերյալ.** 4. Տարածքային զարգացման նոր դրամաշնորհային սխեմայի մշակում եւ ներդրում՝ ԵՄ-ի	6.1. Մշակել եւ ներդնել Տարածքային զարգացման նոր դրամաշնորհային սխեմա ամբողջ ՀՀ տարածքի համար: Սահմանել իրականացման համար անհրաժեշտ գործությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ:	2026 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ ՏԿԵՆ	6.1. Մշակված եւ ներդրված է Տարածքային զարգացման նոր դրամաշնորհային սխեմա ամբողջ ՀՀ տարածքի համար: Սահմանված են իրականացման համար անհրաժեշտ գործությունների միջանկյալ եւ վերջնական ժամկետային սահմաններ: 6.2. Սահմանված են Տարածքային զարգացման նոր դրամաշնորհային	Իրականացվել է 81-րդ հանձնառությունը ըստ KPI -ների եւ սահմանված ժամկետների	Տեխնիկական խորհրդատվություն Ֆինանսական աջակցություն

	եւ ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորմամբ, որը պետք է մշակվի Տարածքային զարգացման ծրագրերի Պիլոտային դրամաշնորհային սխեմաների փորձի հիման վրա: Այս հանձնառության կատարման ժամկետը նախատեսված չէ:	6.2. Սահմանել Տարածքային զարգացման նոր դրամաշնորհային սխեմայի մշակման եւ ներդրման կատարողականը հավաստող ցուցիչները 6.3. Սահմանել Տարածքային զարգացման ծրագրային ուղիները համապատասխան, հստակ եւ աներկբա ցուցիչները			սխեմայի մշակման եւ ներդրման կատարողականը հավաստող ցուցիչները 6.3. Սահմանված են Տարածքային զարգացման ծրագրային ուղիները համապատասխան, հստակ եւ աներկբա ցուցիչները		
7	ՀՀ վարչապետի 2023թ. նոյեմբերի 7-ի № 1111-Ա որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետությունում լիազորությունների ապակենտրոնացման հայեցակարգը իրականացում	Իրականացնել օրենսդրական եւ ենթաօրենսդրական ակտերի ընդունում, որոնցով կապահովվեն ՀՀ վարչապետի 2023թ. նոյեմբերի 7-ի № 1111-Ա որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետությունում լիազորությունների ապակենտրոնացման հայեցակարգը, գործարկումը: Մասնավորաբար, 7.1. ընդունել ՀՀ-ում լիազորությունների ապակենտրոնացման ռազմավարություն եւ ճանապարհային քարտեզ, դրանում ունենալ իրավական ակտերի ընդունման հստակ ժամանակացույց, կառուցվածքային փոփոխությունների հնարավոր պլան եւ ժամա-	2026 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ վարչապետի աշխատա-կազմ ՀՀ ՏԿԵՆ, ՀՀ Արդարադատության նախարարության, ՀՀ Ֆինանսների նախարարության	Իրականացվել է օրենսդրական եւ ենթաօրենսդրական ակտերի ընդունում, որոնցով ապահովվել են ՀՀ վարչապետի 2023թ. նոյեմբերի 7-ի № 1111-Ա որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետությունում լիազորությունների ապակենտրոնացման հայեցակարգը, գործարկումը: Մասնավորաբար, 7.1. ընդունվել է ՀՀ-ում լիազորությունների ապակենտրոնացման ռազմավարություն եւ ճանապարհային քարտեզ, դրանում ունենալ իրավական ակտերի ընդունման հստակ ժամանակացույց, կառուցվածքային փոփոխությունների հնարավոր պլան եւ ժամանակացույց, պատասխանատուների պաշտոնյաների եւ հաստատությունների սահմանումներ:	Առաջարկությունն իրականացվել է ըստ KPI -ների եւ սահմանված ժամկետների	Տեխնիկական խորհրդատվություն

		նակացույց, պատասխանատուների պաշտոնյաների եւ հաստատությունների սահմանումներ: 7.2. Վերոհիշյալ աշխատանքներում, նախագծերի մշակումներին ներգրավել ՀՀ Տարածքային կառավարման նախարարության, ՀՀ Արդարադատության նախարարության, ՀՀ Ֆինանսների նախարարության, մարզպետարանների, ՀՀ բոլոր ՏԻՄ-ների ներկայացուցիչների եւ քաղաքացիական հասարակության մասնագիտացած կազմակերպությունների ներկայացուցիչների եւ անկախ փորձագետների: 7.3. Հանրային բավարար իրազեկում ապահովել այս աշխատանքների մասին, սահմանել հանրային իրազեկման գործիքներ եւ ժամանակացույց: 7.4. Հայեցակարգից բխած իրավական ակտերի մշակումն ու գործարկումն իրականացնել այն հաշվարկով եւ հեռանկարով, որ հանրային բոլոր այն ծառայությունները, որոնք պետական իշխանությունը կարող է չմատուցել հանրությանը եւ դրանց մատուցման լիազորությունը			7.2. Վերոհիշյալ աշխատանքներում, նախագծերի մշակումներին ներգրավվել են ՀՀ Տարածքային կառավարման նախարարությունը, ՀՀ Արդարադատության նախարարությունը, ՀՀ Ֆինանսների նախարարությունը, մարզպետարանների, ՀՀ բոլոր ՏԻՄ-ների ներկայացուցիչները եւ քաղաքացիական հասարակության մասնագիտացած կազմակերպությունների ներկայացուցիչները եւ անկախ փորձագետները: 7.3. Հանրային բավարար իրազեկում է ապահովվել այս աշխատանքների մասին, սահմանվել հանրային իրազեկման գործիքներ եւ ժամանակացույց: 7.4. Հայեցակարգից բխած իրավական ակտերի մշակումն ու գործարկումն իրականացվել է այն հաշվարկով եւ հեռանկարով, որ հանրային բոլոր այն ծառայությունները, որոնք պետական իշխանությունը կարող է չմատուցել հանրությանը, դրանց մատուցման լիազորությունը փոխանցվել է տեղական ինքնակառավարման մարմիններին: Այդպիսի փոխանցման համար հնարավոր իրավական ակտերում նախատեսվել են մի քանի գործիքներ, որոնք են. e. Ա. Համայնքային իշխանություններին փոխանցվող ծառայությունների մատուցման եւ կառավարման մեթոդաբանությունների մասնակցային եւ ներառական մշակում:		

		կփոխանցվեն տեղական ինքնակառավարման մարմիններին: Այդպիսի փոխանցման համար հնարավոր իրավական ակտերում հարկավոր է նախատեսել մի քանի գործիքների սահմանումը, որոնք են. a. Ա. Համայնքային իշխանություններին փոխանցվող ծառայությունների մատուցման եւ կառավարման մեթոդաբանությունների մասնակցային եւ ներառական մշակում: b. Բ. Համայնքապետարաններում մասնագիտացած ծառայությունների, կամ մասնագիտական բազայի, կամ կարողությունների ստեղծում համապատասխան մասնագետների վերապատրաստմամբ կամ ներգրավմամբ: c. Գ. Օրենքով ապահովել այդ ծառայությունների մատուցման կառավարման/կառավարչական ծախսերի համար համայնքներին համապատասխան ֆինանսական միջոցների հատկացումներ: d. Դ. Ծառայությունների մատուցման որակի եւ ֆինանսական միջոցների կանոնավոր եւ համակարգված վերահսկողության համակարգ:			f. Բ. Համայնքապետարաններում մասնագիտացած ծառայությունների, կամ մասնագիտական բազայի, կամ կարողությունների ստեղծում համապատասխան մասնագետների վերապատրաստմամբ կամ ներգրավմամբ: g. Գ. Օրենքով ապահովել այդ ծառայությունների մատուցման կառավարման/կառավարչական ծախսերի համար համայնքներին համապատասխան ֆինանսական միջոցների հատկացումներ: h. Դ. Ծառայությունների մատուցման որակի եւ ֆինանսական միջոցների կանոնավոր եւ համակարգված վերահսկողության համակարգ: 7.5. Լիազորությունների ապակենտրոնացման գործընթացը ավելի ընդարձակ է սահմանվել, դրանում ներառելով ոչ միայն վերոհիշյալ բնագավառները, այլեւ առողջապահության ամբողջ ոլորտը, կրթական համակարգը ամբողջությամբ, սոցիալական եւ մշակութային ոլորտների բոլոր ծառայությունները:		

		7.5. Լիազորությունների ապակենտրոնացման գործընթացը ավելի ընդարձակ սահմանել, դրանում ներառելով ոչ միայն վերոհիշյալ բնագավառները, այլեւ առողջապահության ամբողջ ոլորտը, կրթական համակարգը ամբողջությամբ եւ մշակութային ոլորտի բոլոր ծառայությունները:					
8	Հայաստանի հանրապետություն-ԵՄ Համապարփակ եւ ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի (CEPA) գործողությունների ծրագրի եւ ճանապարհային քարտեզի հանձնառությունները վերամշակել հստակ եւ որոշակի չափորոշիչներով եւ ժամկետներով	Ի նկատի ունենալով, որ Հայաստանի հանրապետություն-ԵՄ Համապարփակ եւ ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի (CEPA) գործողությունների ծրագրի եւ ճանապարհային քարտեզի հանձնառությունները հիմնականում հստակ եւ որոշակի չափորոշիչներ չունեն, որոշներն ունեն կատարման անորոշ ժամկետներ եւ չկա հանրային հաշվետվողականության մեխանիզմ, առաջարկվում է ամբողջությամբ վերանայել համաձայնագրից բխած գործողությունների ծրագիրը, հանձնառությունները վերամշակել եւ ձեւակերպել հստակ, իրատեսական, չափելի թիրախներով, առավելագույն հստակեցում եւ որոշակիացում, այդ թվում ներառելով ժամանակային	2025 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ վարչապետի աշխատա-կազմ ՀՀ կառավարություն	Հայաստանի հանրապետություն-ԵՄ Համապարփակ եւ ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի (CEPA) գործողությունների ծրագրի եւ ճանապարհային քարտեզի հանձնառությունները վերամշակել հստակ եւ որոշակի չափորոշիչներով, յուրաքանչյուր հանձնառություն եւ գործողություն ապահովել. աշխատանքների, կատարողականների, եւ ժամանակային ցուցիչներով: Մշակել եւ գործարկել հանրային հաշվետվողականության մեխանիզմ: Ամբողջությամբ վերանայել համաձայնագրից բխած գործողությունների ծրագիրը, հանձնառությունները վերամշակել եւ ձեւակերպել հստակ, իրատեսական, չափելի թիրախներով:	Առաջարկությունն իրականացվել է ըստ KPI -ների եւ սահմանված ժամկետների	Տեխնիկական խորհրդատվություն

		ժամկետային ցուցիչներ, գործողությունների կատարողականների ցուցիչներ, կատարող-պատասխանատուների հստակ սահմանումներ, անհրաժեշտ միջոցների ծավալների նախատեսումներ, վերահսկման եւ հանրային մասնակցության մեխանիզմներ: Ի թիվս այդ ամենի, առաջարկվում՝ է նաեւ մշակել եւ գործարկել Հայաստանի համաչափ զարգացման հանձնառությունների կատարման մասին հանրային հաշվետվողականության մեխանիզմ:					
9	Արմատապես վերանայել համայնքների ֆինանսավորման առկա համակարգերը Հայաստանի Հանրապետությունում	9. Արմատապես վերանայել համայնքների ֆինանսավորման առկա համակարգերը, երբ ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրներ են համարվում տեղական եկամուտները (գույքահարկ, տեղական տուրքեր եւ վճարներ, վարձակալական վճարներ եւ այլն) եւ պետական բյուջեից «Համայնքների ֆինանսական համահարթեցման մասին» ՀՀ օրենքով դոտացիոն հատկացումները: Տարածաշրջանային համաչափ զարգացման ապահովմանն ուղղված՝ Հայաստանի հանրապետություն-ԵՄ Համապարփակ եւ ընդլայնված գոր-	2026 թ. դեկտեմբերի 31	ՀՀ Ազգային ժողով եւ Կառավարություն	Արմատապես վերանայվել է համայնքների ֆինանսավորման առկա համակարգը, Վերանայվել են տեղական եկամուտների ապահովման եւ երկրի համախմբված բյուջեից համայնքներին ֆինանսական հատկացումների մեխանիզմները՝ «Համայնքների ֆինանսական համահարթեցման մասին» ՀՀ օրենքով դոտացիոն հատկացումները: Սահմանվել են երկրի ավելի խոցելի համարվող համայնքների (սահմանամերձ, բարձրլեռնային, հեռավոր, առավել աղքատ կամ չքավոր եւ այլն) առաջանցիկ ֆինանսավորման սխեմաներ, հստակ զարգացման պլանով եւ ժամանակացույցով, ինչը	Առաջարկությունն իրականացվել է ըստ KPI -ների եւ սահմանված ժամկետների	Տեխնիկական խորհրդատվություն

		ծընկերության համաձայնագ-րի (CEPA) հանձնառությունն իրականացնելու համար հար-կավոր է երկրի համախառն բյուջեից հատկացումների համակարգի արմատական վերանայում իրականացնել, կամ հենց բյուջեից, կամ հար-կերի եւ տուրքերի գանձում-ների համակարգի վերանա-յումների միջոցով, կամ դրան եւ այլ գործիքների համա-խառն ներդրմամբ: Ընդ որում կարող են կիրառվել ավելի խոցելի համարվող համայնք-ների (սահմանամերձ, բարձր-լեռնային, հեռավոր, առավել աղքատ կամ չքավոր եւ այլն) առաջանցիկ ֆինանսավոր-ման սխեմաներ, հստակ զար-գացման պլանով եւ ժամա-նակացույցով, ինչը նպաս-տալու է տարբեր համայնքնե-րում ենթակառուցվածքների եւ բարեկեցության չափանի-շերով տարբերությունների արագացված կրճատմանը:			նպաստում է տարբեր համայնքնե-րում ենթակառուցվածքների եւ բա-րեկեցության չափանիշերով տարբե-րությունների արագացված կրճատ-մանը:		

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾ 94, 94(բ) և 95 – ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

Ň	Գործողության նկարագրու-թյունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամ կետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցությա ն կարիքն ու ծավալը
1	Մշակել և ընդունել օրենսդրություն, որն արգելում է դասարանի ուսու-ցիչների կողմից կրկնուսուցումը, իրականացնել ստուգումներ՝ դա-սարանում թերու-սուցանման և կր-թական նվաճում-ների անհարկի ճա-նաչման բացա-հայտման համար, սահմանել վարչա-կան միջոցներ խախտողների դեմ:	Ուսումնասիրել նմանատիպ օրենսդրությունը և կիրառ-ման միջոցները այլ երկրնե-րում, ներառյալ, բայց ոչ միայն, Ֆինլանդիայի, Վրաս-տանի, Հարավային Կորեայի: Դպրոցի վարչակազմին հանձնարարել կիրառել այն և լիազորել ստուգող հանձնա-ժողովին՝ խախտումները հայտնաբերել:	Դեկտեմբեր 2026	ԿԳՄՍ	Արտաքին և ներքին գնահատման արդյունքների համապատասխա-նությունը, մասնավորապես՝ սպեկտրի ամենաբարձր և ստորին ծայրերի: Ներդրված մեխանիզմներ՝ խախ-տումները և դրանց քանակը բացա-հայտելու համար:	Դասավանդման որակի բարձրացում: Բոլոր ուսանողների ներառման բարձրա-ցում:	Իրավական փորձաքննութ-յուն՝ օրենքը և ենթաօրենսդ-րական ակտե-րը մշակելու համար: Օրենսդրութ-յան վերանա-յում՝ ուսուցիչ-ների իրա-վունքները ա-պահովելու հա-մար: Տեխնիկական հանձնաժողովի մասնագիտա-կան կարողութ-յունների զար-գացում:
2	Հասնել որակյալ կրթության իրա-կան հասանե-լիությանը և հա-վասարությանը	Սահմանել կրթության ներա-ռականությունն ու հավասա-րությունը՝ ոչ միայն դպրոցից դուրս մնացած երեխաների համար, այլ նաև, որպեսզի այն սահմանի կրթության նվազագույն պարտադիր մակարդակ բոլորի համար,	2026 2027	ԿԳՄՍ ԱՍՀՆ ՄԻՊ ՔՀԿ	Ուսումնառության աղքատության կտրուկ նվազում: Ավելին, կրթական նվաճումների միատարր սոցիալական չափում: ԲՈՒՀ ընդունվող ցածր սոցիալական կրթական մակարդակ ունեցող ու-սանողների թիվը	Համաշխարհային բանկի չափման մի-ջոցով ավելացված կապիտալ	Մասնագիտու-թյուն՝ արդյու-նավետ լրացու-ցիչ ծրագրեր մշակելու հա-մար՝ ծախսող-վող կամ ծա-խողված ուսա-

		որը պետությունը պետք է ապահովի: Մշակել և իրականացնել միջոցառումներ՝ աշակերտների սոցիալ-տնտեսական ծագման ազդեցությունը՝ նրանց կրթական ներուժը իրացնելու կարողության վրա նվազագույնի հասցնելու համար: Վերանայել դպրոցից դուրս ծրագիրը՝ անբավարար առաջադիմություն ունեցող աշակերտների համար, որպեսզի այն դառնա հաշվետու և արդյունավետ: Սահմանել ծրագրի մասնակիցների կրթական մակարդակի վերաբերյալ կանոնավոր հաշվետվություններ: Նախաձեռնել այլ միջոցներ/ծրագրեր՝ բոլոր անբավարար առաջադիմություն ունեցող աշակերտներին հասանելի լինելու և նրանց կրթության իրավունքն ապահովելու համար:					նողների վերահինտեգրման համար:

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾ 93,94 – ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ և ՈՉ ՖՈՐՄԱԼ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

N	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Կատարողականի առանցքային ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծավալը
1	Բուհերի դասախոսների և ուսանողների դասավանդման, ուսումնառության կարողությունների զարգացում:	1.1 Բուհերի հավատարմագրման չափանիշներում սահմանել առանձին չափանիշ դասավանդման և ուսումնառության վերաբերյալ: 1.2 Իրականացնել մասնագիտական զարգացման որակյալ դասընթացներ դասախոսների համար: 1.3 Ներդնել սովորելու հմտություններ զարգացնող դասընթաց ուսանողների համար:	2026թ.	ԿԳՄՍՆ, ՈԱԱԿ, բուհեր	Հավատարմագրման կարգում դասավանդման և ուսումնառության չափանիշի առկայություն: Դասախոսների համար իրականացվող դասընթացների քանակը և բովանդակությունը: Բուհերում ներդրված «Սովորել սովորելու» դասընթացների քանակը և ուսանողների ցուցաբերած արդյունքները:	Դասավանդման և ուսումնառության որակի բարձրացում:	Աջակցության դասընթացների բովանդակության մշակման և փորձնական դասընթացների անցկացման գործում:
2	Որակավորումների ազգային շրջանակի (ՈԱՇ) ինքնահավաստագրման զեկույցի մշակում:	2.1 ՈԱՇ-ի ինքնահավաստագրման զեկույցը մշակող մասնագիտական թիմի ձևավորում: 2.2 ՈԱՇ-ի ինքնահավաստագրման զեկույցի մշակում և հրապարակում:	2027թ.	ՀՀ ԿԳՄՍՆ	Հայաստանի ՈԱՇ-ի համապատասխանությունը Որակավորումների եվրոպական շրջանակին:	Լիարժեք մասնակցել Եվրոպական միության (ԵՄ) կրթական նախաձեռնություններին և ինտեգրացիոն գործընթացներին:	ԵՄ-ը կարող է աջակցել զեկույցը մշակող խմբում միջազգային փորձագետ ընդգրկելու հարցում:
3	Համալսարանների հանրային պատասխանատվության, սոցիալական	3.1 Բուհերի հանրային պատասխանատվության հայեցակարգի մշակում:	2028	ՀՀ ԿԳՄՍՆ, բուհեր	Բուհերի հանրային պատասխանատվության հայեցակարգի առկայությունը:	Բուհերի ներգրավվածություն Հայաստանի հանրային, տնտեսա-	ԵՄ-ը կարող է աջակցել հանրային պատասխանատության

	ուղղվածության (ներառականություն, սոցիալական արդարություն) ուժեղացում:	3.2 Ներառականության, սոցիալական արդարության ամրապնդում:			Բուհերում սովորող կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող ուսանողների թիվը: Անվճար համակարգում սովորող ուսանողների թիվը: Վճարովի համակարգում սովորող, ուսման վարձի զեղչեր ստացող ուսանողների թիվը:	կան խնդիրների լուծման գործում: Բարձրագույն կրթության հասանելիություն հասարակության տարբեր խմբերի համար:	հայեցակարգի մշակման գործընթացին, բուհերի ենթակառուցվածքները հասանելու դարձնելու ծրագրին:
4	Ոչ ֆորմալ և ինֆորմալ կրթության տերմինաբանության հստակեցում:	4.1Օրենսդրության մեջ ամրագրել «մեծահասակների կրթություն» հասկացությունը: 4.2Օրենքներում, ոլորտը կարգավորող փաստաթղթերում ներդաշնակեցնել ոչ ֆորմալ և ինֆորմալ օրենքի վերաբերող հասկացությունները:	2026թ.	ՀՀ Ազգային ժողով, ԿԳՄՍՆ, Գործընկեր կազմակերպություններ	Փաստաթղթերի քանակը, որոնցում կատարվել են փոփոխություններ: Մարդկանց թիվը, որոնք վերապատրաստվել են նոր տերմինապանության կիրառման թեմաների շուրջ:	Ոչ ֆորմալ և ինֆորմալ կրթության ոլորտի տերմինաբանական որոշակիություն:	ԵՄ-ը կարող է աջակցել մասնագետների վերապատրաստման գործում:
5	Ոչ ֆորմալ կրթության ռեեստրի գործարկում:	5.1 Ոչ ֆորմալ կրթության ռեեստրի ստեղծում:	2027թ.	ՀՀ ԿԳՄՍՆ, Գործընկեր կազմակերպություններ	Ռեեստրի ֆունկցիոնալությունը: Ռեեստրում գրանցված ծրագրերի թիվը:	Ոչ ֆորմալ կրթության արդյունքների ճանաչում, թափանցիկության ապահովում:	ԵՍ-ը կարող է աջակցել ռեեստրի ստեղծմանը:

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾՆեր 12, 46 (ներառյալ՝ Հավելված 3) և 84 – ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏ

Ň	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծավալը
1	Զինված ուժերում մարդու իրավունքների երաշխիքների ամրապնդում	Մշակել և ընդունել զինված ուժերում մարդու իրավունքների խախտումների դեպքերով նախաձեռնված քրեական վարույթներով քննության համար միասնական մեթոդաբանություն՝ ապահովելով հստակ ընթացակարգեր և հաշվետվողականություն	2025թ. երկրորդ կիսամյակ	Արդարադատության նախարարություն, Գլխավոր դատախազություն	Նվազել է ոչ մարտական պայմաններում մահվան դեպքերով հարուցված գործերով չբացահայտված դեպքերի թիվը: Նվազել են քրեական վարույթներով կայացվող վերջնական վարույթային ակտերի բողոքարկման դեպքերը	Զինված ուժերում ոչ մարտական պայմաններում մահվան չբացահայտված դեպքերը նվազել են, բարձրացել է քննության նկատմամբ վստահությունը	Քրեական գործերի քննության գործնական ուղեցույցի մշակման ֆինանսավորում
2	Քրեակատարողական ոլորտում մարդու իրավունքների երաշխիքների ամրապնդում	Սեղմ ժամկետում կառուցել նոր քրեակատարողական հիմնարկ, փակելով «Նուբարաշեն» քրեակատարողական հիմնարկը:	2027թ. երկրորդ կիսամյակ	Արդարադատության նախարարություն	«Նուբարաշեն» ՔԿՀ-ն փակված է, դրան փոխարինող նոր քրեակատարողական հիմնարկը կառուցվել է:	«Նուբարաշեն» ՔԿՀ-ն փակված է, դրան փոխարինող նոր քրեակատարողական հիմնարկը կառուցվել է:	ԵՄ համաֆինանսավորում՝ նոր հիմնարկի կառուցման համար
3	Քրեակատարողական ոլորտում մարդու իրավունքների երաշխիքների ամրապնդում	Վերանորոգել ՀՀ բոլոր քրեակատարողական հիմնարկների վերանորոգման կարիք ունեցող խցերը և կացարանները, ինչպես նաև նորոգել և պատշաճ կահավորել երկարատև տեսակցությունների սենյակները	2026թ. երկրորդ կիսամյակ	Արդարադատության նախարարություն	Նորոգվել են բոլոր նորոգման կարիք ունեցող խցերը, երկարատև տեսակցությունների սենյակները կահավորվել և նորոգվել են	Խցերը, կացարաններն ու տեսակցության սենյակները գտնվում են պատշաճ վիճակում, ապահովված են մարդկային արժանապատվության համար անհրաժեշտ պայմաններով, ներառյալ երեխաներին տեսակցելու համար անհրաժեշտ կահավորանքով	ԵՄ ֆինանսական աջակցություն՝ վերանորոգման և կահավորման աշխատանքների համար
4	Իրավապաշտպան քաղաքացիական հասարակության	«Actio popularis» ինստիտուտի ամրապնդում՝ հասարակական միավորումների դատա-	2025թ. երկրորդ կիսամյակ	Արդարադատության նախարարություն	Ընդունվել են օրենսդրական փոփոխություններ, որոնք ապահովում են հասարակական միավո-	Հասարակական միավորումները ձեռք են բերել պատշաճ դատա-	Օրենսդրական փաթեթների մշակման փուլում

	դերի ամրապնդում	վարական իրավասուբյեկտության ընդլայնում՝ վարչական և քրեական դատավարության օրենսգրքերում համապատասխան փոփոխությունների միջոցով			րումների դատավարական իրավասուբյեկտությունը տարբեր կարևորագույն ոլորտներում	վարական իրավասուբյեկտություն՝ հասարակության համար կարևոր ոլորտներում, ներառյալ նորմատիվ ակտերի վիճարկում, մշակութային արժեքների պահպանում, ընտրական իրավունքների պաշտպանություն, քաղաքաշինական ծրագրեր, ինչպես նաև տուժողների շահերի պաշտպանություն քրեական վարույթներում	փորձագիտական աջակցություն
5	Դատական ակտերի հարկադիր կատարման ապահովում	Երրորդ անձանց անվամբ գրանցված՝ պարտապանին պատկանող գույքի բռնագանձման մեխանիզմների, ինչպես նաև դատական ակտերի կատարման ուշացման համար հարկադիր կատարման ծառայության պատասխանատվության մեխանիզմների ներդրում	2026թ. առաջին կիսամյակ	Արդարադատության նախարարություն	Ներդրվել են գույքի բռնագանձման և պատասխանատվության օրենսդրական մեխանիզմներ, բարձրացել է դատական ակտերի կատարման ցուցանիշը, նվազել են բողոքների քանակը	Նվազել է չկատարված կամ ոչ պատշաճ կատարված դատական ակտերի թիվը	Օրենսդրական փաթեթների մշակման փուլում փորձագիտական աջակցություն, մասնավորապես՝ միջազգային փորձի ուսումնասիրության միջոցով

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ 4-րդ հոդված (c), 12-րդ հոդված (1) – ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ

Ñ	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունքը	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծավալը
1	ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում չի իրականացվում վիճակագրական տվյալների հավաքագրում ավարտված և ընթացիկ գործերի քննության միջին տևողության վերաբերյալ, չնայած այն հանգամանքին, որ ՀՀ դատական օրենսգիրքը (19-րդ հոդվածի 7-րդ մասի 6-7 ենթակետերը) նման պահանջ սահմանում է ավարտված գործերի համար: Առաջարկվում է հաշվարկել ինչպես ավարտված, այնպես էլ ընթացիկ գործերի քննության տևողությունը, ինչը հնարավորություն կտա գնահատել դատարանի և դա-	Մշակել և ներդնել ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում դատական գործերի քննության միջին տևողությունը հաշվարկող համակարգ՝ ըստ ժամանակի և կայացած նիստերի:	2027 թ. առաջին կիսամյակ	ՀՀ ԲԴԽ ՀՀ դատական դեպարտամենտ	ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում դատական գործերի քննության միջին տևողության հաշվարկման համակարգը ներդրված է և գործում է՝ ապահովելով տվյալների պարբերական վերլուծություն:	ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում ներդրված և գործարկվող դատական գործերի քննության միջին տևողության հաշվարկման համակարգի միջոցով պարբերաբար հաշվարկվում և գնահատվում է գործերի քննության տևողությունը, ինչն ապահովում է դատական գործերի քննության թափանցիկությունն ու արդյունավետության բարձրացումը:	Փորձագիտական և ֆինանսական աջակցություն համակարգի մշակման համար:

	տավորների ծանրաբեռնվածության մակարդակը և աշխատանքի արդյունավետությունը:						
2	ՀՀ դատական դեպարտամենտի կողմից վարվող վիճակագրությունը ներկայումս լիարժեք հնարավորություն չի տալիս գնահատելու դատարանների աշխատանքի արդյունավետությունը: Կազմվող հաշվետվություններում չեն իրականացվում տվյալների համադրված վերլուծություն և խորքային գնահատում, իսկ մի շարք էական ցուցանիշներ՝ մասնավորապես գործերի քննության միջին տևողությունը, առհասարակ բացակայում են: Դատարանների աշխատանքի արդյունավետության	**Մշակել դատարանի աշխատանքի արդյունավետության ցուցիչները (efficiency court indicators):** Դատարանի աշխատանքի արդյունավետության ցուցիչների հիման վրա ապահովել տարեկան հաշվետվությունների կազմումը և հրապարակումը՝ ըստ դատարանների:	2026 թ. երկրորդ կիսամյակ 2027 թ. երկրորդ կիսամյակ	ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ ԲԴԽ ՀՀ դատական դեպարտամենտ	Դատարանի աշխատանքի արդյունավետության ցուցիչները մշակված և հաստատված են ՀՀ ԲԴԽ որոշմամբ: Ստեղծված է տվյալների հավաքագրման ծրագիր: ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում կիրառվում են դատարանի աշխատանքի արդյունավետության ցուցիչները: Հրապարակված հաշվետվություններ (13)՝ ըստ դատարանների	Մշակված և ներդրված դատարանի աշխատանքի արդյունավետության ցուցիչների (efficiency court indicators) համակարգի հիման վրա կատարվում է տվյալների պարբերական հավաքագրում, վերլուծություն և յուրաքանչյուր դատարանի վերաբերյալ տարեկան հաշվետվությունների կազմում և հրապարակում, ինչը ապահովում է դատական համակարգի աշխատանքի թափանցիկություն, հաշվետվողականություն և արդյունավետության բարձրացում:	Փորձագիտական աջակցություն

	գնահատումը, ինչպես նաև դատական համակարգի թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովումը պահանջում են նոր համակարգային մոտեցում: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է մշակել դատարանների կատարողականի արդյունավետության գնահատման ցուցիչների համակարգ (efficiency court indicators), որը կներառի, ի թիվս այլնի, հետևյալ հիմնական տվյալները՝ գործերի քննության միջին տևողություն, դատավորների ծանրաբեռնվածություն, դատական նիստերի քանակ, ավարտված և չավարտված գործերի տոկոսային հարաբերակցություն: Ցուցիչների հիման վրա կկազմվեն և						

	տարեկան պարբե-րականությամբ կիրապարակվեն դատարանների գործունեության հաշվետվություն-ներ՝ հնարավորու-թյուն ընձեռելով իրականացնել ար-դարադատության ոլորտի շարունա-կական մշտադի-տարկում և բացա-հայտել բարելավ-ման հնարավոր ուղղությունները:						
3	Դատավորների թվի օպտիմալ ո-րոշման համար մի-ջազգային փորձում լայնորեն կիրառ-վում է **Case Weighting System (CWS)**՝ գործերի կշռման մեթոդա-բանությունը, որը նախատեսված է դատական ծանրա-բեռնվածության բազմակողմանի և ճշգրիտ գնահատ-ման համար՝ հաշվի առնելով ոչ միայն գործերի քանակը,	Մշակել ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում գործերի կշռման մեթոդաբանությունը (Case Weighting) : Արդիականացնել գործերի բաշխման համակարգը՝ հիմք ընդունելով գործերի կշռման (Case Weighting) մեթոդաբա-նությունը: Վերապատրաստել դատա-վորներին և աշխատակազ-մին մշակված մեթոդաբա-նության կիրառման համար:	2027թ.երկ-րորդ կիսամ-յակ	ՀՀ արդարադատութ-յան նախարարություն ՀՀ ԲԴԽ	Case Weighting մեթոդաբանության մշակված և հաստատված է ՀՀ ԲԴԽ կողմից մինչև 2026 թ. երկրորդ կի-սամյակ: Case Weighting մեթոդաբանության ներդրված է ՀՀ առաջին ատյանի բոլոր դատարաններում մինչև 2027 թ. առաջին կիսամյակ: Գործերի բաշխման համակարգը արդիականացված է՝ հիմնվելով նոր Case Weighting մեթոդաբա-նության վրա մինչև 2027 թ. երկ-րորդ կիսամյակ: ՀՀ առաջին ատյանի դատարանի դատավորները և աշխատակազմը վերապատրաստված են մինչև 2027 թ. առաջին կիսամյակը:	ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում գոր-ծերի կշռման (Case Weighting) մեթոդաբա-նության կիրառմամբ ապահովվում է գործե-րի արդար և համաչափ բաշխում՝ հաշվի առ-նելով դրանց բարդութ-յունն ու ծավալը, ինչը նպաստում է դատա-վորների ծանրաբեռն-վածության հավասա-րակշռմանը և դատա-րանների աշխատան-քի արդյունավետութ-յան բարձրացմանը:	Փորձագիտա-կան աջակցութ-յուն

	այլև դրանց բարդության աստիճանը: Գործերի կշռման մեթոդաբանությունն ապահովում է գործերի իրական բարդության գնահատումը՝ հաշվի առնելով ոչ միայն իրավական, այլև փաստական հանգամանքները: Այս մեթոդաբանության ներդրումը ՀՀ դատական համակարգում հնարավորություն կտա հաշվարկել մեկ տարվա ընթացքում գործերի քննության համար պահանջվող աշխատանքային ժամերի ամբողջական ծավալը՝ ապահովելով դատավորների թվի օպտիմալ հաշվարկ և ծանրաբեռնվածության արդար գնահատում:						

	Միևնույն ժամանակ, համակարգը պետք է հաշվի առնի նաև այն աշխատանքային ժամերը, որոնք ծախսվում են գործերին անմիջապես չառնչվող, սակայն դատավորի աշխատանքային ծանրաբեռնվածության բաղադրիչ հանդիսացող գործառույթների վրա: Դրանք ներառում են մասնագիտական կոնֆերանսներին մասնակցությունը, աշխատանքային հանդիպումները, դատավորի աշխատակազմի ղեկավարումն ու համակարգումը, ինչպես նաև դատական համակարգի կազմակերպչական գործառույթներում ներգրավվածությունը:						

4	2023 թ.-ի տվյալների համաձայն՝ Հայաստանում 100,000 բնակչի հաշվով գործում է 10.5 դատավոր, ինչը մոտ է Արևելյան գործընկերության երկրների միջին ցուցանիշին (10.2), սակայն մնում է ցածր Եվրոպայի երկրների համեմատական միջինից: Նշված տվյալները վկայում են, որ 2018 թվականից մինչև 2023 թվականը դատավորների թվաքանակը Հայաստանում աճել է շուրջ 32.5%-ով: Չնայած այն հանգամանքին, որ նշված ցուցանիշները վկայում են Հայաստանում դատավորների թվի աճի դրական միտման մասին, այդ աճը դեռևս չի կարելի համարել բավարար՝ արդարադատության արդյունավետության և	Ավելացնել առաջին ատյանի դատավորների և դատավորների աշխատակազմի թվակազմը 20%:	2028 թ.-ի երկրորդ կիսամյակ:	ՀՀ Դատական դեպարտամենտՀՀ ԲԴԽ, ՀՀ Արդարադատության նախարարություն	ՀՀ առաջին ատյանի դատարանների դատավորների և նրանց աշխատակազմի թվակազմը ավելացվել է 20%-ով:	ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում ապահովվել է դատավորների և դատական աշխատակազմի հաստիքների առնվազն 20%, դատարանի ծանրաբեռնվածության նվազեցման, գործերի քննության ժամկետների կրճատման և արդարադատության մատչելիության բարձրացմանը:	Ֆինանսական աջակցություն

	մատչելիության ապահովման տեսանկյունից: Արդարադատության արդյունավետության եվրոպական հանձնաժողովը (ԱԱԵՀ) արձանագրել է, որ Հայաստանը դասվել է այն ութ անդամ պետությունների շարքում, որոնց դեպքում արձանագրվել է գործերի քննության ուշացում և չավարտված գործերի կուտակում (creating backlog): Մեկ դատավորի հաշվով քննվող քր.գործերի միջին թիվը 2024 թ.-ին կազմել է մոտ **181** գործ, քաղ. գործերով՝ 956, վարչ. գործերով՝ 1316, սնանկության գործերով՝ 1,097: **2019 թ. դատական և իրավական բարեփոխումների ռազմավարությամբ**						

	ամրագրված էր, որ դատավորների աշխատակազմի թվակազմի ավելացումը՝ այդ թվում բացի օգնականներից և գործավարներից ընդգրկելով նաև բարձր որակավորում ունեցող փորձագետների, կբարձրացնի դատական ակտերի որակը և կամրապնդի դրանցում մարդու իրավունքների միջազգային չափանիշների կիրառման պրակտիկան: Սակայն նշված գործողությունը չի կատարվել:						
5	Գործողության նպատակն է բարելավել ընտանեկան և աշխատանքային իրավունքի գործերի քննության արդյունավետությունը՝ ապահովելով ՀՀ առաջին ատյանի դատարանների դատավորների մասնագիտացում նշված ոլորտնե-	Ապահովել ՀՀ առաջին ատյանի դատարանների դատավորների մասնագիտացումը ընտանեկան և աշխատանքային գործերով՝ կազմակերպելով նպատակային վերապատրաստումներ և գործերի բաշխում՝ ըստ դատավորի մասնագիտացման:	2026 թ. երկրորդ կիսամյակ	ՀՀ ԲԴԽ ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ արդարադատության ակադեմիա	**Առնվազն 17 դատավոր մասնագիտացված է ընտանեկան իրավահարաբերություններից բխող գործերի քննության ոլորտում:** **Առնվազն 3 դատավոր մասնագիտացված է աշխատանքային իրավահարաբերություններից բխող գործերի քննության ոլորտում:**	ՀՀ առաջին ատյանի դատարաններում գործերի քննությունն ընտանեկան և աշխատանքային իրավունքի ոլորտներում իրականացնում են մասնագիտացված դատավորներ, ինչի շնորհիվ բարձրանում է դատական ակտերի որակը, կրճատվում է քննության տևողությունը և	

	րում: Դրա շրջանակում նախատեսվում է իրականացնել թիրախային վերապատրաստումներ և կիրառել գործերի բաշխման մեխանիզմ, որը հաշվի է առնում դատավորի մասնագիտացումը:- Մասնագիտացման գործընթացը կխթանի դատական ակտերի որակի բարձրացմանը, գործերի քննության ողջամիտ ժամկետների պահպանմանը: Ուսումնասիրության շրջանակում իրականացվել է մշտադիտարկում՝ 2022–2024 թթ. ընթացքում Դատալեքս համակարգում հրապարակված ընտանեկան իրավահարաբերություններից բխող 42 գործերի քննության ժամկետների վերաբերյալ՝ նպատակ ունենալով				Գործերի բաշխման համակարգը վերանայված է և ընտանեկան և աշխատանքային իրավահարաբերություններից բխող գործերը հանձնվում են համապատասխան ոլորտում մասնագիտացված դատավորներին:	բարելավվում է արդարադատության մատչելիությունն այս ոլորտներում:	

	գնահատել դատավարական ժամկետների պահպանման արդյունավետությունը և գործերի քննության ընդհանուր տևողությունը: Ուսումնասիրության շրջանակներում իրականացված մշտադիտարկման արդյունքները վկայում են, որ ընտանեկան իրավահարաբերություններից բխող գործերի քննության տևողությունը էականորեն տատանվում է՝ սկսած **3 ամսից մինչև 21 ամիս**: Մասնավորապես, դիտարկված գործերի շրջանակում արձանագրվել են ինչպես համեմատաբար կարճ ժամկետում՝ 3-4 ամսում, քննված գործեր, այնպես էլ գործեր, որոնց						

	քննությունը գերազանցել է մեկուկես տարվա տևողությունը: Աշխատանքային վեճերի դեպքում ինչպես դատավորների դիտարկումները, այնպես էլ կատարված մշտադիտարկումները վկայում են, որ օրենքով սահմանված երեքամսյա ժամկետը գործերի քննության համար շատ դեպքերում չի պահպանվում: Ընտանեկան իրավահարաբերությունների վերաբերյալ դատական գործերը կազմում են ՀՀ առաջին ատյանի դատարանների քաղաքացիական գործերի ընդհանուր թվի 5.5 %-ը, իսկ աշխատանքային իրավահարաբերությունների՝ 1.05 %: Հաշվի առնելով գործերի քանակն ու դատավորների ծանրաբեռն-						

	վածության ցուցանիշները՝ նպատակահարմար է ապահովել առնվազն 14 մասնագիտացված դատավոր ընտանեկան իրավունքի գործերի, և առնվազն 3 դատավոր՝ աշխատանքային իրավահարաբերություններից բխող գործերի քննության համար:						

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾ 44 – ՀՈԳԵԿԱՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

Ň	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծավալը
	Իրավունքահեն քաղաքականության շրջանակի ընդունում և իրականացում, այդ թվում աջակցման միջոցով որոշումների կայացման մեխանիզմի ներդրում և հարկադրական	1. Հոգեկան առողջության պահպանման և բարելավման ռազմավարության ընդունում	2026 երկրորդ կիսամյակ	ՀՀ կառավարություն ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն		Հոգեկան առողջության պահպանման և բարելավման ռազմավարությունը հաստատված է ՀՀ կառավարության որոշմամբ	

	բուժման միջոցների վերացում ՄԱԿ չափանիշներին համապատասխան			ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ (համաձայնությամբ) ՀԿ-ներ (համաձայնությամբ) Հոգեկան առողջության ոլորտի մասնագետներ (համաձայնությամբ)	Մարդու իրավունքների վրա հիմնված քաղաքականության երեք փաստաթղթի առկայություն		
		2. Աջակցման միջոցով որոշումների կայացման մեխանիզմի ներդրման գործողությունների ծրագրի հաստատում	2026 առաջին եռամսյակ	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն		Անգործունակության ինստիտուտին առնչվող իրավակարգավորումների վերանայման և աջակցման միջոցով որոշումների կայացման մեխանի-	

						զմի ներդրման գործողությունների ծրագիրը հաստատված է ՀՀ կառավարության որոշմամբ	
		3. Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց նկատմամբ խարանի և կարծրատիպերի բացառման քաղաքականության մշակում	2027 թ. առաջին եռամսյակ	ՀՀ կառավարություն ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն ՀՀ ներքին գործերի նախարարություն Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ Լրագրողական, հեռուստատեսային և ռադիո համայնք		Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց նկատմամբ խարանի և կարծրատիպերի բացառման քաղաքականության փաստաթուղթը հաստատված է ՀՀ կառավարության որոշմամբ	

				Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ (համաձայնությամբ) ՀԿ-ներ (համաձայնությամբ) Հոգեկան առողջության ոլորտի մասնագետներ (համաձայնությամբ)			
	Բնակչության համար հոգեկան առողջության ծառայությունների հասանելիության ապահովում	Հոգեկան առողջությանիրավունքահեն ծառայությունների ներդրում և զարգացում	շարունակական	ՀՀ առողջապահության նախարարություն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ ՀԿ-ներ (համաձայնությամբ)	Հոգեկան առողջության ծառայությունների իրավունքահեն ծառայությունների մատուցման տևողություն՝ նվազագույնը 36 ամիս	ՀՀ Արարատի և Շիրակի մարզերում պիլոտ անցած մոբիլ ծառայությունը պատվիրակված է ՀՀ այլ մարզերում ևս ներդրված է նվազագույնը երկու մոբիլ ծառայություն ՀՀ Արարատի և Շիրակի մարզերում պիլոտ անցած փոխօգնության խմբերի ծառայությունը պատվիրակված է ՀՀ այլ մարզերում ևս ստեղծված է նվազագույնը երկու փոխօգնության երկու խումբ	

						Իրականացված է ճգնաժամային ծառայության պիլոտ և գործում է ՀՀ նվազագույնը երկու մարզում Հիմնված է հոգեբուժական բաժանմունք նվազագույնը երկու բազմապրոֆիլ հիվանդանոցում	

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾ 95 «a», «c» ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

Ν	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծավալը
1	**ՀԸԳՀ Հոդված 95** ա) (a) Հայաստանի և ԵՄ-ի երիտասարդական քաղաքականություններ մշակողների և երիտասարդական աշխատողների համար փոխանակումների ու վերապատրաստման ծրագրերի իրականացում:	1. ԵՒ-ի պորտֆոլիոյի բոլոր թեմաներին առնչվող կարողությունների զարգացմանն ուղղված նախաձեռնություններ և գիտելիքների զարգացում՝ հստակ ուսումնական պլանի մշակմամբ: 2. Երիտասարդական աշխատանքում պահանջված հմտությունների քարտեզագրում՝ ելնելով երկրի կոնկրետ կարիքներից, իրականացնել հետազոտություններ և սահմանել փորձի փոխանակման և ուսումնական	2028թ.	ՀՀ կառավարություն ԿԳՄՍՆ	1. **Մշակված ուսումնական պլանների քանակը**, որոնք ընդգրկում են ԵՒ պորտֆոլիոյի թեմատիկ ուղղությունները ☐ **Ուսուցմանն մասնակցած մասնակիցների քանակը** տարիքային, սեռային և աշխարհագրական կտրվածքով: ☐ **Մեկ տարվա ընթացքում իրականացված կարողութ-**	1. ԿԳՄՍՆ կողմից հիմնադրված բոլոր երիտասարդական կենտրոններից առնվազն մեկ երիտասարդական աշխատողի մասնակցությունը կարողությունների զարգացման և փորձի փոխանակման ծրագրերին համապատասխան ԵՒ պորտֆոլիոյի:	Փորձագիտական աջակցություն Նախարարության հետ համատեղ ծրագրերի իրականացում

		այցերի թեմաների ու թեմատիկ ոլորտների հստակ շրջանակ: 3. Երիտասարդական պետական քաղաքականության մշտադիտարկման և գնահատման համակարգի ներդնում մասնակցային մեթոդաբանությամբ:			**յունների զարգացման ծրագրերի քանակը**՝ ըստ թեմատիկ ուղղությունների: ☐ **Մասնակիցների գնահատմամբ ծրագրի արդյունավետության միջին գնահատականը** (օրինակ՝ 5 միավորային սանդղակով՝ առնվազն 4): ☐ **Մշակված ուսումնական նյութերի և ձեռնարկների քանակը**, որոնք հարմարեցված են երիտասարդական աշխատողներին և երիտասարդական կենտրոններին: 2. **Իրականացված կարիքների գնահատման և հմտությունների քարտեզագրման հետազոտությունների քանակը**, որոնք ներառում են երիտասարդական աշխատանքի ոլորտը: ☐ **Հրապարակված զեկույցների քանակը**, որոնցում ներկայացված են երիտասարդական աշխատանքի պահանջվող հմտությունները: ☐ **Մշակված ուսումնական այցերի թեմատիկ առաջնահերթությունների քանակը**,	2. ԿԳՄՍՆ կողմից հիմնադրված բոլոր երիտասարդական կենտրոնների երիտասարդական աշխատողները վերապատրաստված են բոլոր պահանջված ուղղություններով: 3.1.Երիտասարդական պետական քաղաքականության մշտադիտարկման և գնահատման ներդրված համակարգ 3. 2.Երիտասարդական կենտրոնների ազգային հավատարմագրման մշակված որակի ստանդարտներ 3.3.Բոլոր երիտասարդական կենտրոններում մասնակցային և երիտասարդների համար մատչելի մշտադիտարկման և գնահատման համակարգ	

					հիմնված տվյալների վերլուծության վրա: ☐ **Իրականացված փորձի փոխանակման ծրագրերի քանակը** (ներքին և միջազգային): ☐ **Ծրագրերից հետո մասնակիցների կողմից հաղորդված հմտությունների զարգացման միջին մակարդակը**, ըստ նախնական և վերջնական գնահատումների: 3. ☐ **Մշակված և հաստատված մշտադիտարկման և գնահատման փաստաթուղթ**, որը ներառում է տվյալների հավաքագրման մեթոդները, ընտրանքային հանախմբությունը, ժամկետները, բյուջե, տվյալների վերլուծության և տարածման մեխանիզմները, էթիկական չափանիշները: ☐ **Մասնակցային գործընթացներում ներգրավված շահառուների քանակը**՝ այդ թվում՝ երիտասարդներ, ՀԿ-ներ, տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, փորձագետներ: ☐ **Տարվա ընթացքում իրականացված քաղաքականությ-**		

					յան գնահատման զեկույցնե-րի քանակը, որոնք ներառում են երիտասարդների կարծիքները: ☐ **Պետական մակարդակով ընդունված բարեփոխման առաջարկությունների քա-նակը**, որոնք հիմնված են գնա-հատման արդյունքների վրա: ☐**Քաղաքականության գնա-հատման արդյունքում արձա-նագրված դրական փոփո-խությունների քանակը կամ տոկոսը**, օրինակ՝ բարելավված հասանելիություն, թիրախավոր-ված ծրագրերի ավելացում:		
2	**ՀԸԳՀ Հոդված 95** գ) (c) ԵՄ անդամ պետությունների երիտասարդական կենտրոններում փորձնակության կազմակերպում այն երիտասարդ-ների համար, ո-րոնք Հայաստա-նում մասնակցել և հաջողությամբ ա-վարտել են երի-տասարդական աշ-խատողի վերա-պատրաստման դասընթացը:	1.Հայաստանում վերապատ-րաստված երիտասարդական աշխատողների կարողութ-յունների գնահատում: 2.Հայաստանում վերապատ-րաստված երիտասարդական աշխատողների կարողութ-յունների զարգացման պլա-նի մշակում: 3.Հայաստանում վերապատ-րաստված երիտասարդական աշխատողների փորձի փո-խանակման մասնակցութ-յան ապահովում:	2028թ.	ՀՀ կառավարություն ԿԳՄՍՆ	1. ☐ **Իրականացված կարո-ղությունների գնահատման հետազոտությունների քա-նակը**՝ խառը մեթոդաբանութ-յամբ (հարցում, հարցազրույց, խմբային քննարկումներ, գիտելի-քի գնահատման առաջադրանք-ներ): ☐ **Գնահատմանը մասնակ-ցած երիտասարդական աշ-խատողների քանակը**, ըստ մարզերի և կազմակերպություն-ների: ☐ **Հիմնարար կարողություն-ների տիրապետման միջին**	1. Հայաստանում վե-րապատրաստված երիտասարդական աշ-խատողները տիրապե-տում են անհրաժեշտ կարողություններին: 2. Հայաստանում վե-րապատրաստված երիտասարդական աշ-խատողների կարո-ղությունների զար-գացման մշակված պլան: 3. Հայաստանում վե-րապատրաստված առնվազն 3 երիտա-սարդական աշխա-տողներ մասնակցել են	ԵՄ-ի կողմից փորձի փոխա-նակման այցե-րի ֆինանսա-վորում

					գնահատականը՝ ըստ ոլորտնե-րի (օր. ծրագրերի կառավարում, ներգրավվածություն, առաջնոր-դություն, երիտասարդների կա-րիքներ և այլն): ☐ **Գնահատման պարբերա-կանության պահպանում**՝ առնվազն տարեկան մեկ անգամ իրականացված գնահատում: ☐ **Կարողությունների պակա-սի վերաբերյալ հրապարակ-ված վերլուծական զեկույց-ների քանակը**, որոնք ուղղոր-դում են կարողությունների զար-գացման ծրագրերը: 2. ☐ **Մշակված կարողություն-ների զարգացման պլանների քանակը**, հիմնված կարիքների գնահատման արդյունքների վրա: ☐ **Պլանում ընդգրկված հմտությունների քանակը**, որոնք համապատասխանեցված են ԵԽ պորտֆոլիոյին և ազգային ռազմավարական փաստաթղթե-րին: ☐ **Իրականացված վերա-պատրաստման գործողութ-յունների քանակը պլանի**	փորձի փոխանակմա-նը տարեկան:	

					շրջանակում՝ ըստ տարիների, թեմաների, մարզերի: ☐ **Պլանի միջոցով վերապատրաստված մասնակիցների տոկոսը**, որոնք նախապես գնահատված են որպես ցածր կարողություններ ունեցող: ☐ **Երիտասարդական կազմակերպությունների և շահառուների մասնակցության մակարդակը պլանի մշակման գործընթացում** (օրինակ՝ ներգրավված երիտասարդների, ՀԿ-ների կամ փորձագետների թիվ): 3.☐ **Իրականացված փորձի փոխանակման ծրագրերի քանակը**: ☐ **Փորձի փոխանակման ծրագրերին մասնակցած աշխատողների քանակը**, ըստ սեռի, տարիքային խմբերի և մարզերի: ☐ **Մասնակիցների կողմից հաղորդված մասնագիտական աճի կամ նոր հմտութ-**		

					յունների ձեռքբերման մակարդակը՝ ելնելով հետադարձ կապի և գնահատման ձևերից: ☐ **Գործընկեր կազմակերպությունների քանակը**, որոնք ներգրավված են փորձի փոխանակման ծրագրերում: ☐ **Փորձի փոխանակման արդյունքում ստեղծված մեթոդաբանական, ուսումնական նյութերի, հաջողության պատմությունների քանակը:**		

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾ 85 – ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏ

Ň	Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն(ներ)	Վերջնաժամկետ	Կատարող(ներ)	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ծավալը
1	«Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխությունների նախաձեռնություն՝ տեսչական մարմինների, այդ թվում՝ Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի (ԱԱՏՄ) ղեկավարի և տեղակալների պաշտոններին ներկայացվող պահանջները համապատասխանեցնելով ՄԱԳԹ թիվ 81 Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին:	Իրավական վերլուծություն՝ գործող կարգավորումների և Կոնվենցիայի դրույթների միջև համապատասխանության գնահատման համար: Օրենքի փոփոխությունների նախագծի մշակում: Համապատասխան շահակիցների (ԱԺ, ԱՄՀՆ, տեսչական մարմիններ, քաղաքացիական հասարակություն) հետ խորհրդակցություններ: Օրենսդրական փոփոխությունների ներկայացում և առաջմղում ԱԺ-ում:	2025 թվականի դեկտեմբեր	Արդարադատության նախարարություն, Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, ԱԱՏՄ, ԱԺ պետաիրավական հարցերի մշտական հանձնաժողով	Մշակված և շրջանառության մեջ դրված օրենսդրական նախագիծ: Կոնսենսուսի հասնելու համար իրականացված առնվազն 3 շահակիցների խորհրդակցություն: Օրենսդրական փոփոխությունների ընդունում Ազգային ժողովի կողմից:	Տեսչական մարմինների ղեկավարության պաշտոններում կայունություն և անկախություն՝ անկախ քաղաքական իշխանության փոփոխությունից: Հավատարիմ համապատասխանություն թիվ 81 Կոնվենցիային՝ հատկապես 6-րդ հոդվածի պահանջներին	Իրավաբանական փորձագիտական աջակցություն Կոնվենցիայի պահանջների նկատմամբ ազգային իրավակարգավորման համապատասխանության գնահատման համար: ԵՄ տեխնիկական աջակցություն՝ օրենսդրական բարեփոխման մշակման և շահակիցների ներգրավման գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման համար: Քաղաքացիական հասարա-

							կության ներգրավման խթանում՝ հանրային քննարկումների կազմակերպման և փորձագիտական կարծիքի ձևավորման միջոցով:
2	«Աշխատանքային տեսչական մարմինների մասին» օրենսդրությամբ հստակ սահմանել աշխատանքային տեսուչների լիազորությունները՝ ՄԱԳԹ թիվ 81 Կոնվենցիայի պահանջներին համապատասխան:	Գործող օրենսդրության (այդ թվում՝ «Աշխատանքի տեսչության մասին» օրենքի, Աշխատանքային օրենսգրքի և ենթաօրենսդրական ակտերի) վերլուծություն: Կոնվենցիայի դրույթների համադրում՝ լիազորությունների շրջանակի որոշման համար: Օրենսդրական փոփոխությունների նախագծի մշակում: Քննարկումներ շահակիցների հետ՝ գործատուների միություն, արհմիություններ, ՔՀԿ-ներ: Օրենսդրական փոփոխությունների ներկայացում ԱԺ:	2026 թվականի մարտ	Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, ԱԱՏՄ, Արդարադատության նախարարություն, ԱԺ համապատասխան հանձնաժողովներ, ՔՀԿ-ների ներկայացուցիչներ	Աշխատանքային տեսուչների լիազորությունների վերաբերյալ մշակված օրենսդրական փաթեթ: Իրավական ակտերում ներգրավված Կոնվենցիայի պահանջների արտացոլում: Գործատուների և աշխատողների ներկայացուցիչների հետ առնվազն 3 հանրային քննարկում: Նախագծի ընդունում Ազգային ժողովի կողմից:	Աշխատանքային տեսուչների լիազորությունների հստակեցում և ընդլայնում՝ ապահովելով արդյունավետ և անաչառ տեսչական վերահսկողություն, ինչպես նաև թափանցիկություն և Կոնվենցիայի պահանջներին համապատասխանություն:	Իրավաքաղաքական փորձագիտական աջակցություն՝ Կոնվենցիայի դրույթների իրավական ինտեգրման գործընթացում: Միջազգային լավագույն փորձի ուսումնասիրություն և համեմատական վերլուծություն: Տեխնիկական աջակցություն շահակիցների համաժողովների կազմակերպման և փոփոխություննե-

							րի հանրայնացման գործում: Կառուցողական երկխոսության ապահովում սոցիալական գործընկերների միջև ԵՄ միջնորդությամբ:
3	Օրենսդրական կարգավորումներով նախատեսել անանուն բողոքների ներկայացման և դրանց արձագանքման մեխանիզմներ, ինչպես նաև ապահովել այդ համակարգի արդյունավետ գործարկման իրավական և ինստիտուցիոնալ հիմքերը:	Գործող օրենսդրության վերլուծություն՝ բողոքարկման և վերահսկողական մեխանիզմների առկայության և արդյունավետության գնահատման նպատակով: Անանուն բողոքների ընդունման և արձագանքման միջազգային փորձի ուսումնասիրություն: Օրենսդրական առաջարկությունների մշակում՝ մեխանիզմների ներդրման և իրավական երաշխիքների սահմանման համար: Տեխնիկական լուծումների մշակում՝ էլեկտրոնային հարթակի կամ թեժ գծի միջոցով անանուն հաղորդումների ընդունման համար:	2026 թվականի սեպտեմբեր	Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, ԱԱՏՄ, Արդարադատության նախարարություն, ՏՀՏ ոլորտի փորձագետներ, ՔՀԿ-ներ	Մշակված և ընդունված օրենսդրական փաթեթ՝ անանուն բողոքների վերաբերյալ: Գործարկվող տեխնիկական հարթակ կամ թեժ գիծ՝ անանուն բողոքների ընդունման նպատակով: Առնվազն 20 անանուն հաղորդում՝ համակարգի գործարկումից առաջին վեց ամսում: Իրազեկման միջոցառումների իրականացում՝ շահակիցների շրջանում:	Անանուն բողոքների ներկայացման և արձագանքման գործուն համակարգի ներդրում, որը կնպաստի աշխատողների իրավունքների պաշտպանության մակարդակի բարձրացմանը և տեսչական մարմինների գործունեության թափանցիկության ամրապնդմանը	Տեխնիկական աջակցություն՝ համապատասխան էլեկտրոնային հարթակի մշակման և ներդրման գործում: Իրավաբանական խորհրդատվություն՝ անանուն հաղորդումների վերաբերյալ մարդու իրավունքների պահովման համատեքստում: ԵՄ ֆինանսական աջակցություն՝ համակարգի զար-

		Հանրային իրազեկման արշավների իրականացում՝ համակարգի նկատմամբ վստահություն ձևավորելու նպատակով:					գացման, անձնակազմի վերապատրաստման և իրազեկման արշավների իրականացման նպատակով: Միջազգային փորձի փոխանցում՝ փորձագիտական այցերի կամ խորհրդատվական առաքելությունների միջոցով:
4	Տեսչական մարմնի արդյունավետ գործունեությունն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ է տվյալների թվայնացման գործընթացի խորացում, էլեկտրոնային գործիքների ներդրում և տեխնիկական կարողությունների՝ մասնավորապես համակարգչային սարքավորումների և կապի միջոցների արդիականացում:	Գոյություն ունեցող տեխնիկական բազայի և տվյալների կառավարման ընթացակարգերի գնահատում: Տեսչական գործընթացների թվայնացման ճանապարհային քարտեզի մշակում: Տվյալների կառավարման էլեկտրոնային գործիքների մշակում կամ կիրառվող համակարգերի արդիականացում: Համակարգիչների, պլանշետների, շարժական ինտերնետ սարքավորումների և այլ	2025 թվականի դեկտեմբեր	ԱԱՏՄ, Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարություն, ՏՏ ընկերություններ	Արտադրված կամ արդիականացված առնվազն 1 էլեկտրոնային գործիք/հարթակ: Թվայնացված գործընթացների թիվ՝ նվազագույնը 3 (օրինակ՝ տեսչական զեկույցների կազմում, վիճակագրության վարում, բողոքների արձագանքման համար): Ձեռք բերված առնվազն 50 միավոր տեխնիկական սարքավորում: Վերապատրաստված առնվազն 30 աշխատակից՝ թվային գործիքների օգտագործման հարցում:	ԱԱՏՄ կարողությունների տեխնիկական ամրապնդում, տեսչական աշխատանքների արագացում և տվյալների հիման վրա որոշումների կայացման արդյունավետություն, թափանցիկության բարձրացում:	Ֆինանսական աջակցություն՝ սարքավորումների ձեռքբերման, ծրագրային ապահովման ներդրման և վերապատրաստման համար: Տեխնիկական խորհրդատվություն՝ թվայնացման ռազմավարության մշակման նպատակով:

		տեխնիկայի ձեռքբերում և տրամադրում: Անձնակազմի կարողությունների զարգացում՝ թվային հմտությունների և նոր գործիքների կիրառման ուղղությամբ:					Միջազգային փորձի փոխանակում՝ առաջատար թվային վերահսկողության համակարգերի գործարկման ուղղությամբ: Աջակցություն՝ ծրագրային ինտեգրացիայի և տվյալների պաշտպանության ապահովման շրջանակում:
5	Աշխատանքային վեճերի արդյունավետ կարգավորման նպատակով դիտարկել արտադատական մեխանիզմի ներդրման հնարավորությունը՝ անկախ կամ տեսչական մարմնի կազմում, միաժամանակ օրենսդրությամբ հստակեցնելով ԱԱՏՄ վերահսկողական լիազորությունների շրջանակը՝ բա-	Գործող իրավակարգավորման և միջազգային փորձի վերլուծություն՝ արտադատական վեճերի լուծման մեխանիզմների վերաբերյալ: Հետազոտություն՝ վեճերի լուծման արդյունավետության, ընթացակարգերի արագության և հասանելիության վերաբերյալ: Իրավական առաջարկությունների մշակումը՝ ԱԱՏՄ լիազորությունների հստակեցման և անհրաժեշտության դեպքում՝ անկախ արտադատական մեխանիզմի	2026 թվականի մարտ	Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, ԱԱՏՄ, արդարադատության նախարարություն, մասնագիտական իրավաբանական կազմակերպություններ, անկախ փորձագետներ	Կատարված միջազգային և ազգային փորձի ուսումնասիրություն: Մշակված օրենսդրական առաջարկությունների փաթեթ՝ լիազորությունների տարանջատման վերաբերյալ: Առնվազն 1 արտադատական մեխանիզմի ձևավորման մոդելի առաջարկ: Նոր կամ փոփոխված օրենսդրական ակտի նախագիծ՝ ներկայացված քննարկման:	Աշխատանքային վեճերի արագ և մատչելի լուծման հնարավորությունների ընդլայնում՝ դատարանների բեռնաթափման և աշխատողների իրավունքների արդյունավետ պաշտպանության նպաստմամբ: ԱԱՏՄ վերահսկողական և այլ գործառույթների իրավական սահմանների հստակեցում:	Տեխնիկական աջակցություն՝ միջազգային լավագույն փորձի համադրության, իրավական վերլուծությունների և առաջարկությունների մշակման համար: Ֆինանսական աջակցություն՝ հետազոտությունների իրականացման և

	ցառելու լիազորությունների անցումը վեճեր լուծելու դաշտ:	ձևավորման վերաբերյալ: Իրավական ակտերի նախագծերի մշակում՝ ԱԱՏՄ վերահսկողական և վեճ լուծող լիազորությունների հստակ տարանջատման ուղղությամբ:					մասնագիտական քննարկումների կազմակերպման համար: Իրավական փորձաքննության տրամադրում՝ նոր մեխանիզմների իրավաչափության և կայունության գնահատման նպատակով: Կապ միջազգային գործընկերների հետ՝ վեճերի արտադատական կարգավորման մոդելներ փոխանցելու համար:
6	Տեսչական մարմնի և դրա գործառույթների վերաբերյալ լայնածավալ իրազեկման արշավների իրականացում՝ տեսչական վերահսկողության նշանակության, իրավունքների	Իրազեկման ռազմավարության և հաղորդակցության պլանի մշակում: Իրազեկող հոլովակների արտադրություն և տարածում (հեռուստատեսություն, սոցիալական մեդիա, պաշտոնական կայքեր):	Շարունակական գործողություն	ԱԱՏՄ, Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, հաղորդակցության մասնագետներ, ՔՀԿ-ներ, մեդիա գործընկերներ	Առնվազն 5 տեսահոլովակ՝ հեռարձակված հեռուստատեսությամբ կամ սոցիալական մեդիայում: Առնվազն 100 տեղեկատվական թերթիկ՝ տարածված հանրային վայրերում:	Տեսչական մարմնի գործունեության վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության բարձրացում, վստահության ամրապնդում, աշխատողների և գործատուների իրավագիտակցության	Ֆինանսական աջակցություն՝ տեսանյութերի և տպագիր նյութերի մշակման և տարածման համար: Տեխնիկական

	պաշտպանության գործառույթի և հաջողված դեպքերի հանրայնացման միջոցով՝ հանրային վստահության բարձրացման նպատակով:	Տպագիր տեղեկատվական նյութերի (թերթիկներ, պաստառներ) մշակման և տարածման կազմակերպում տարբեր հանրային վայրերում: Տեսչական մարմնի հաջողված դեպքերի ընտրություն և հանրայնացում (պատմություններ, տվյալներ, գրաֆիկներ): Թիրախային լսարանների հետ հանդիպումների, քննարկումների և մասնագիտական սեմինարների իրականացում:			Տեսչական մարմնի գործունեության մասին առնվազն 3 դրական դեպքի հանրայնացում: Թիրախային լսարանների հետ առնվազն 3 հանդիպում (միավորումներ, ուսումնական հաստատություններ, ՏԻՄ-եր):	զարգացում, դիմելիության մակարդակի բարձրացում:	խորհրդատվություն՝ հաղորդակցության ռազմավարության մշակման ընթացքում: Միջազգային լավագույն փորձի ներկայացում՝ արդյունավետ իրազեկման մեխանիզմների վերաբերյալ: Աջակցություն հանրային միջոցառումների կազմակերպման, մեդիա կապերի ամրապնդման և ազդեցության գնահատման համար:

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ 91, 92 – ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏ

Գործողության նկարագրությունը	Գործողություն/ներ	Վերջնաժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ձևաչափը
Քաղցկեղի դեմ պայքարին ուղղված միջոցառումների իրականացում	Բարելավել վաղ հայտնաբերումն ու բուժումը՝ արդյունավետ սքրինինգների, ազգային ռեգիստրի և պետության կողմից կառավարվող քաղցկեղով հիվանդներին աջակցելու նպատակով փոխաջակցման հարթակի ներդրմամբ:	2025-2027	ՀՀ ԱՆ	- Տարեկան սքրինինգի ծրագրով ընդգրկված բնակչության տոկոսը՝ ըստ տարիքային և ռիսկային խմբերի: - Վաղ փուլում հայտնաբերված քաղցկեղի դեպքերի հարաբերակցությունն ընդհանուր դեպքերին: - Քաղցկեղի ազգային ռեգիստրում գրանցված դեպքերի ամբողջականության և թարմացման հաճախականության ցուցանիշներ: - Աջակցության առցանց հարթակի գործարկման փաստը և օգտատերերի քանակը (քաղցկեղով հիվանդներ և նրանց ընտանիքի անդամներ): - Հարթակի միջոցով տրամադրված հոգեբանական աջակցության և խորհրդատվությունների քանակը տարեկան: - Պացիենտների բավարարվածության մակարդակն աջակցության համակարգից (հարցման միջոցով): - Տարեկան կազմակերպված իրազեկման արշավների քանակը քաղցկեղի կանխարգելման վերաբերյալ:	- Վաղ փուլում հայտնաբերված քաղցկեղի դեպքերի մասնաբաժնի աճ՝ նպատակային սքրինինգի ընդգրկվածության բարձրացման արդյունքում: - Քաղցկեղի ազգային ռեգիստրի լիարժեք գործարկում՝ կանոնավոր թարմացվող տվյալներով, որոնք կօգտագործվեն ռազմավարական որոշումների ընդունման համար: - Օգտագործման համար հասանելի փոխաջակցման առցանց հարթակ՝ հիվանդների և ընտանիքների համար՝ ներառյալ հոգեբանական աջակցություն, սոցիալական աջակցման ուղղորդում, տեղեկատվական նյութեր և ուղեցույցներ: - Բնակչության իրազեկվածության մակարդակի բարձրացում և կանխարգելիչ վարքագծի խթանում՝ պարբերաբար իրականացվող տեղեկատվական արշավների միջոցով:	Տեխնիկական աջակցություն քաղցկեղի սքրինինգի ուղեցույցների մշակման, ազգային ռեգիստրի ավտոմատացման և հոգեբանական աջակցության պլատֆորմի ներդրման ուղղությամբ:

					- Պացիենտների և խնամակալների շրջանում աջակցության համակարգի նկատմամբ վստահության աճ՝ ծառայությունների որակի և արդյունավետության գնահատման հիման վրա:	
Առողջության համապարփակ ապահովագրության ներդնում	Մշակել և ընդունել «Առողջության համապարփակ ապահովագրության» մասին օրենքը, սահմանել բյուջետային, ֆինանսական և կառավարչական մոդելները: Ներդնել ապահովագրական փաթեթներ առաջնային շահառուների (մարգինալ խմբեր, հաշմանդամություն ունեցող անձինք, անապահովներ) համար: Իրականացնել փորձնական ծրագիր:	2025-2026	ՀՀ ԱՆ, ՀՀ ԱՍՀ, ՀՀ ԱԺ	- Ընդունված օրենք, - Փորձնական ծրագրով ընդգրկված շահառուների թիվ: - Փորձնական ծրագրի արդյունքների հիման վրա մշակված ընդլայնման մոդել: - Ապահովագրական փաթեթների վերաբերյալ իրազեկվածության մակարդակ (հարցման միջոցով): - Առնվազն 3 շահառու խմբերի իրական ծախսերի կրճատման տոկոսային հարաբերակցություն:	- Ապահովագրական համակարգի ներդրման միջոցով առողջապահական ծախսերի ֆինանսական բեռի կրճատում խոցելի խմբերի համար: - Բնակչության հավասար հասանելիություն որակյալ բուժօգնության: - Առողջապահության ոլորտում ֆինանսական կայունության և արդյունավետության աճ՝ պետություն-հասարակություն համագործակցության հիման վրա: - Իրավական և կառավարչական հիմքի ձևավորում՝ ապահովագրության համընդհանուր ներդրման համար:	Քաղաքական խորհրդատվություն ապահովագրական մոդելների համեմատական վերլուծության և օրենսդրական նախագծերի փորձաքննության հարցում:
Պալիատիվ խնամքի և ցավազրկման զարգացում	- Ընդլայնել պալիատիվ խնամքի հիվանդանոցային, արտահիվանդանոցային և մոբիլ ծառայությունների հասանելիությունը՝ հատկապես մարզերում	2025-2027	ՀՀ ԱՆ, ՀՀ ՆԳՆ, Մարզպետարաններ, Պալիատիվ խնամքի ծառայությունների վարչական պատասխանատուներ,	Նոր լիցենզավորված ծառայությունների թիվը, Վերապատրաստված բուժաշխատողների քանակը, Իրավական ակտերի ընդունում, Բավարարվածության մակար-	Հասանելիություն մարզերում, Ցավի վերահսկման բարելավում, Մասնագիտական կարողությունների աճ, Վստահության բարձրացում	Տեխնիկական աջակցություն օփիոիդների հասանելիության միջազգային փորձի

	- Լրացնել և պարզեցնել օփիոիդ ցավազրկողների հասանելիությանն առնչվող իրավական և ընթացակարգային կարգավորումները - Կազմակերպել շարունակական ուսուցում և վերապատրաստում բժշկական և վարչական անձնակազմի համար - Ներդնել որակի հսկողության և մոնիթորինգի մեխանիզմներ պալիատիվ ծառայությունների ոլորտում			դակ,դուրս գրված ցավազրկողների քանակ, Մոնիթորինգի զեկույցների թիվ		ներդրման, վերապատրաստման ծրագրերի և որակի մոնիթորինգի համակարգի ստեղծման գործում:
Էլեկտրոնային առողջապահական համակարգի զարգացում	- Թվայնացնել պացիենտների բժշկական տվյալները՝ ստեղծելով համատեղելի և անվտանգ բազաներ - Ներդնել փոխգործունակ էլեկտրոնային հարթակներ պետական և մասնավոր բուժհաստատությունների միջև - Զարգացնել հեռաբուժության ծառայություններ՝ հատկապես գյուղական և հեռավոր համայնքներում - Իրականացնել բուժաշխատողների շարունակական վերապատրաստում թվային առողջապահության ուղղությամբ	2025-2026	ՀՀ ԱՆ, Բուժհաստատություններ, թվային առողջապահության ասոցացիաններ, կազմակերպություններ	- Պացիենտների թվայնացված տվյալների ծածկույթը՝ բնակչության տոկոսով - Փոխգործունակ հարթակների գործարկման փաստ և դրանց միջոցով փոխանակվող տվյալների քանակ - Հեռաբժշկության ծառայություններից օգտվող քաղաքացիների թիվը տարեկան - Տարեկան վերապատրաստված բուժաշխատողների թիվը էլ-.առողջապահության ուղղությամբ (թիրախ՝ 500+) - Թվային պատասխանատու անձանց առկայություն բուժհաստատությունների առնվազն 90%-ում - Քաղաքացիների թվով օգտագործվող էլ.առողջապահությա	- Հիմնադրված համապարփակ և անվտանգ էլեկտրոնային առողջապահական համակարգ՝ նպաստող արդյունավետ, թափանցիկ և հավասար մատչելի ծառայությունների մատուցմանը: - Բուժհաստատությունների միջև տվյալների իրական ժամանակում փոխանակման հնարավորություն: - Հեռաբժշկության հասանելիության ընդլայնում գյուղական բնակչության համար: - Մասնագիտական կարողությունների բարձրացում և թվային գիտակցութ-	Տեղեկատվական համակարգերի փոխգործելիության զարգացում, էլեկտրոնային առողջության քարտերի ներդրում և հեռաբժշկության լավագույն փորձի փոխանցում:

	- Նշանակել թվային համակարգերի պատասխանատու անձինք բուժհաստատություններում - Ներդնել պացիենտի առողջության անձնագիրը - Տարածել քաղաքացիների էլեկտրոնային առողջության գործիքների կիրառում			քարտերի թիվը (թիրախ՝ >60% բնակչություն)	յան ամրապնդում համակարգում ներգրավված անձանց մոտ:	
Առողջապահական ծառայությունների որակի վերահսկում	- Մշակել և ներդնել առողջապահական ծառայությունների որակի ազգային չափանիշներ - Իրականացնել պարբերական ինդեքսավորված գնահատումներ պետական և մասնավոր բուժհաստատություններում - Հաստատել առողջապահական ծառայությունների որակի մոնիթորինգի և հանրային հաշվետվության թափանցիկ մեխանիզմ - Առաջացնել որակի արտաքին գնահատման անկախ գործառույթ՝ միջազգային լավագույն փորձի հիման վրա - Նախատեսել բուժհաստատությունների ինքնագնահատման գործընթացներ և դրանց արդյունքների վերլուծություն	2025-2027	ՀՀ ԱՆ, Որակի վերահսկման վարչություն, Անկախ գնահատող կառույցներ	- Արձանագրված և հրապարակված որակի ազգային չափանիշների քանակը - Տարեկան գնահատված բուժհաստատությունների թիվը (թիրախ՝ առնվազն 10 պետական և մասնավոր հաստատություն) - Առողջապահական ծառայությունների որակի վերաբերյալ հանրային զեկույցների քանակը և պարբերականությունը - Որակի գնահատման գործընթացում ներգրավված անկախ փորձագետների թիվը - Պացիենտների կողմից ներկայացված բողոքների, բավարարվածության և արձագանքման արձանագրված արդյունքներ	- Առողջապահական ծառայությունների որակի վերահսկման ինստիտուցիոնալացված և թափանցիկ համակարգի ստեղծում՝ հիմնված գնահատման չափանիշների վրա: - Պացիենտների անվտանգության և խնամքի արդյունավետության բարձրացում: Բուժհաստատությունների հաշվետվողականության և շարունակական բարելավման մեխանիզմների ամրապնդում: - Որակի վերահսկման ուղղությամբ Հայաստան-ԵՄ փորձի փոխանակման հարթակի ձևավորում:	Տեխնիկական աջակցություն որակի չափորոշիչների մշակման, անկախ գնահատման մեխանիզմների ներդրման և միջազգային համադրելիության ապահովման ուղղությամբ:

Հանրային առողջապահություն և կանխարգելում	- «Հանրային առողջապահության մասին» օրենքի կիրառման ապահովում՝ ենթաօրենսդրական ակտերի մշակման և ընդունման միջոցով - Առողջապահական կրթության և հիգիենայի հարցերի ներառում դպրոցական ծրագրերում և աշխատավայրերում - Հանրային առողջության ոլորտում ինստիտուցիոնալ կարողությունների ուժեղացում՝ մասնագիտական վերապատրաստումների, հետազոտական և վերլուծական կարողությունների ձևավորման միջոցով Քաղաքացիների առողջապահական վարքագծի վրա ազդող գործոնների կանխարգելիչ վերահսկում և իրազեկում	2025-2027	ՀՀ ԱՆ, ՀՀ ԿԳՄՍ, ՀՀ ԱՍՀ	- Ընդունված և ուժի մեջ մտած ենթաօրենսդրական ակտերի քանակը - Հանրային առողջապահության ուսուցման ծրագրերով ընդգրկված դպրոցների և ուսուցիչների տոկոսը - Աշխատանքի վայրերում ներդրված առողջության պահպանման մեխանիզմների քանակը - Վերապատրաստված մասնագետների թիվը հանրային առողջապահության ոլորտում (թիրախ՝ 100 մասնագետ երկու տարվա ընթացքում) - Տարեկան իրականացված կանխարգելիչ և իրազեկման միջոցառումների քանակը	- Հանրային առողջապահության իրավական շրջանակի լիարժեք կիրառում և գործնական կիրառելիություն: - Բնակչության առողջ վարքագծի խթանում՝ կրթության, աշխատանքի և համայնքային միջավայրերում: - Հանրային առողջապահության ոլորտում մասնագիտական ներուժի զարգացում և խաչվող ոլորտներում համագործակցության ամրապնդում: - Առողջապահական ռիսկերի վաղ կանխման ուղղությամբ գիտակցվածության և իրազեկվածության մակարդակի բարձրացում:	Հանրային առողջապահության մասնագիտական կարողությունների զարգացում, գիտահետազոտական բաղադրիչի ուժեղացում և կանխարգելման ծրագրերի համաֆինանսավորում:
Պացիենտների իրավունքներ և իրավական պաշտպանության ապահովում	- Անկախ մեխանիզմի ստեղծում՝ պացիենտների բողոքների քննարկման, բժշկական սխալների արձանագրման, փաստագրման և դրանց լուծման համար - Բժշկական գաղտնիության պահպանման և անձնական տվյալների պաշտպանության վերահսկողության արդյունավետ մեխանիզմների ներդրում	2025-2026	ՀՀ ԱՆ, Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ, Իրավապաշտպան կազմակերպություններ	- Ստեղծված և գործարկվող անկախ մարմնի փաստը (օրինակ՝ բժշկական օմբուդսմեն կամ անկախ հանձնաժողով) - Տարեկան գրանցված և լուծում ստացած բողոքների քանակը - Առնվազն 3 ոլորտային ուղեցույց՝ բժշկական գաղտնիության և տվյալների պաշտպանության վերաբերյալ	- Պացիենտների իրավունքների պաշտպանության իրավական և ինստիտուցիոնալ մեխանիզմների գործարկում: - Քաղաքացիների իրավապաշտպանվածության մակարդակի բարձրացում բուժօգնության ընթացքում: - Բժշկական գաղտնիքի պահպանումը և բողոքների	Իրավական խորհրդատվություն, մասնագիտական կարողությունների զարգացում բժշկական իրավունքի, պացիենտների իրավունքների պաշտպանութ-

	- Իրազեկման ծրագրերի իրականացում բուժաշխա-տողների և պացիենտների համար - Հանրային վստահութ-յան բարձրացմանն ուղղված թափանցիկության և հաշ-վետվողականության գործիք-ների զարգացում			- Իրազեկման ծրագրերով ընդգրկված բուժաշխատողների և քաղաքացիների թիվը - Պացիենտների իրավունքնե-րի վերաբերյալ հրապարակված հաղորդագրությունների և հանրա-յին նյութերի քանակը	անաչառ քննարկումը դառ-նում են առողջապահական համակարգի անբաժանելի մասը: - Հանրային վստահութ-յան և բուժաշխատողների պատասխանատվության բարձրացում:	յան և օմբուդս-մենի կամ այլ մեխանիզմի ձևավորման ուղղությամբ:

ՀԸԳՀ-Ի ՆՈՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՔԱՐՏԵԶԻ ՁԱՎԱՉԱՓ
(ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՒՄ Է ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ)

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀՈԴՎԱԾԸ – 46(1)(a)

Ň	Գործողության նկարագրու-թյունը	Գործողություններ	Վերջնա-ժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցու-թյան կարիքն ու ձևաչափը
1	ՇՄԱԳ օրենսդրութ-յան համապատաս-խանեցում ՀԸԳՀ Հա-վելված III-ով սահ-մանված ԵՄ Հրա-հանգների/հոդված-ների բովանդակութ-յանը	Օրենսդրական փոփո-խություններ	2025թ. վեր-ջին եռամ-սյակ	ՀՀ Ազգային ժողով ՀՀ շրջակա միջավայ-րի նախարարություն	ՀԸԳՀ շրջանակներում իրականացված օրենսդրական փոփոխումների բո-վանդակային համեմատություն ԵՄ համապատասխան Հրահանգի/հոդ-վածի բովանդակության հետ	ԵՄ վերաբերելի Հրահանգինհոդվա-ծին համապատաս-խանող իրավական ակտի ընդունումը	ՀԸԳՀ մո-տարկման վե-րաբերյալ ան-կախ մշտա-դիտարկման իրականա-ցում՝ որոշա-կի պարբերա-կանությամբ

2	ՇՄԱԳ օրենսդրության մոտարկումից բխող ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների իրականացում՝ ԵՄ վերաբերելի ինստիտուցիոնալ կառուցվածքին համապատասխան, քանի որ առկա ներպետական ինստիտուցիոնալ կառուցվածքը բավարար չէ ՇՄԱԳ գործընթացում ԵՄ չափանիշների ապահովման համար	Ինստիտուցիոնալ փոփոխումներ	2026թ. երկրորդ եռամսյակ	ՀՀ կառավարություն	ՇՄԱԳ փորձաքննություն իրականացնող և որոշումներ ընդունող մարմինների շրջանակի, գործառույթների և իրավասությունների համեմատություն ԵՄ վերաբերելի Հրահանգների/հոդվածների բովանդակության հետ	ՇՄԱԳ փորձաքննություն իրականացնող և որոշումներ ընդունող մարմինների շրջանակը, գործառույթները և իրավասությունները համապատասխանում են ՀԸԳՀ Հավելված III-ով սահմանված ԵՄ վերաբերելի Հրահանգների կարգավորումներին	ՀԸԳՀ մոտարկման վերաբերյալ անկախ մշտադիտարկման իրականացում՝ որոշակի պարբերականությամբ

ՀԸԳՀ-Ի ՆՈՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՔԱՐՏԵԶԻ ՁԵՎԱՉԱՓ (ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՒՄ Է ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ)

ԳԼՈՒԽ 2: ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ և ՄԻՋՈՒԿԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ՀՈԴՎԱԾ 42.

Ñ	Դիրեկտիվի անուն / Մոտարկման Գործողության նկարագրությունը /	Գործողություններ	Վերջնա-ժամկետ	Կատարող/ներ	Հիմնական կատարողականի ցուցանիշ (KPI)	Ակնկալվող արդյունք	ԵՄ-ի աջակցության կարիքն ու ձևաչափը
1	Հոդված 42, մաս 2, Կետ Դ ԵՄ Վերականգնվող Էներգետիկայի նոր դիրեկտիվի (EU - 2023/2413 - EN - Renewable Energy Directive) և դրա հետագա թարմացված տարբերակների հետ դինամիկ մոտարկում	ՎԷ III դիրեկտիվի պահանջներին օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ համապատասխանեցում, կիրարկման ապահովում, մասնավորապես. - Վերանայված ՎԷ բաժնեմասի թիրախներ - Ազգային Էներգետիկ և կլիմայական ծրագրերի մշակում և ՎԷ թիրախների ինտեգրում; - ՎԷ թույլտվությունների արագացված տրամադրում - Արդյունաբերության ՎԷ թիրախների սահմանում մինչև 2030թ. - Վերացնել կարգավորման խոչընդոտները՝ ՎԷ համայնքներին իրավունքներ սահմանելով՝	2028թ.	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն (ՏԿԵՆ) Հանրային ծառայությունների կարգավորող հանձնաժողով (ՀԾԿՀ) Էկոնոմիկայի նախարարություն (ԷՆ) Քաղաքաշինության պետական կոմիտե (ՔՊԿ)	ՎԷ բաժնեմասի թիրախներ մինչև 42.5%-45% մինչև 2030 թ.; Ազգային Էներգետիկ և կլիմայական ծրագրի մշակում և ընդունում, ՎԷ թիրախների ինտեգրումով; 6-12 ամսում թույլտվությունների տրամադրում Արդյունաբերության ՎԷ օգտագործումը առնվազն 1.6%-ով ավելացում, կամ ապահովի 42% «հավելյալ» ջրածին մինչև 2030թ.: Վերացնել կարգավորման խոչընդոտները՝ ՎԷ համայնքներին իրավունքներ սահմանելով՝ արտադրել, սպառել և վաճառել ՎԷ: Տրանսպորտի ոլորտի թիրախներ ՎԷ օգտագործմամբ 14.5% ջերմոցային գազերի կրճատում մինչև 2030թ.: (Առնվազն 29%՝ առաջադեմ կենսավառելիքի համար):	ՎԷ բաժնեմասի բաժնեմասի ավելացում; Ազգային Էներգետիկ և կլիմայական քաղաքականության ինտեգրում; ՎԷ թույլտվությունների արագ տրամադրում Արդյունաբերության ՎԷ օգտագործման բարձրացում: ՎԷ համայնքների միջոցով ապակենտրոնացված ՎԷ արտադրություն: Տրանսպորտի ոլորտում ՋԳ արտանետումների վերացում ՎԷ/կենսավառելիքի օգտագործման միջոցով;	Օրենսդրական նախագծերի և ենթաօրենսդրական ակտերի, տեխնիկական ստանդարտների մշակում, Էներգետիկ պահանջարկի և ՎԷ շուկայական ներուժի մոդելավորում, և տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորում; ԵՄ լավագույն փորձի ուսումնասիրում,

		արտադրել, սպառել և վաճառել ՎԷ: - Տրանսպորտի ոլորտի թիրախներ՝ ՎԷ օգտագործմամբ ջերմոցային գազերի կրճատում մինչև 2030թ - Շենքերի ոլորտում (նոր կառուցվող և վերակառուցվող) մինչև 2030թ. ՎԷ օգտագործման բաժնեմասի սահմանում: և մյուս հոդվածների մոտարկում			Շենքերի ոլորտում (նոր կառուցվող և վերակառուցվող) մինչև 2030թ.՝ առնվազն 49% ՎԷ բաժնեմաս:	Նոր կառուցվող և վերակառուցվող շենքերում ՎԷ օգտագործման ապահովում:	ուսումնարշավներ, լավագույն փորձերի կիրառելիության ուսումնասիրություն; Լիազոր կառույցների ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում, մասնագետների վերապատրաստում:
2	Հոդված 42, մաս 2, Կետ Դ Հայաստանում Հիդրո-կուտակիչ էլեկտրակայանների (ՀԿԷԿ) կառուցում	Հայաստանում Հիդրոկուտակիչ էլեկտրակայանների (ՀԿԷԿ) կառուցման իրավական խթանների ստեղծում, տեխնիկական և արգավորող դաշտի ապահովում: ՀԿԷԿ-ի կատարողականի չափանիշները և ընդունված նախագծային լուծումների տեխնիկական չափորոշիչների սահմանում:	2027թ.	ՏԿԵՆ Հայաստանի Վերականգնվող Էներգետիկայի և Էներգախնայողության Հիմնադրամ (ՀՎԷԷՀ) ՀԾԿՀ	Հայաստանում Հիդրո-կուտակիչ էլեկտրակայանների (ՀԿԷԿ) կառուցման նախագծման և ծախսերի գնահատման աշխատանքների կատարում ու համեմատական վերլուծություններ: ՀԿԷԿ-ի կատարողականի չափանիշները և ընդունված նախագծային լուծումների պետական վերահսկողություն: ՀԿԷԿ-ի տեխնիկատնտեսական հիմնավորում (ԹՏՀ) և արժեքային առաջարկ:	Հիդրո-կուտակիչ կայանների ստեղծումը թույլ կտա պահպանել էլեկտրաէներգետիկ համակարգի հավասարակշռությունը պիկային սպառման ժամերին, Կխթանի ՎԷ ինտեգրումը պիկային արտադրանքի ռեժիմներում, կկրճատի ներմուծվող վառելիքից կախվածությունը և կուժեղացնի Հայաստանի էներգետիկ անկախությունն ու դիմակայունությունը կլիմայի փոփոխության պայմաններում:	Տեխնիկական աջակցություն ՀՀ-ում ՀԿԷԿ կառուցման տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորման, արդյունավետ տեղանքի ընտրության, ծրագրի մշակման, նախագծման և ծախսերի գնահատման աշխատանքներին, կանաչ ֆինանսավորման հայթհայթման աջակցություն, դրամաշնորհային համաֆինանսավորում:

3	Հոդված 42, մաս 2, Կետ Դ ԵՄ Ներքին Էլեկտ-րաէներգետիկ շու-կաների դիրեկտիվ 2019/944, և վերա-նայված 2024 դիրեկ-տիվ	ԵՄ Ներքին Էլեկտրաէ-ներգետիկ շուկաների դի-րետիվի 2019/944, և վե-րանայված 2024 դիրեկ-տիվի հետ համապա-տասխանություն, ինչ-պես նաև դրա հետագա թարմացված տարբերակ-ների հետ դինամիկ մո-տարկում	2030	ՏԿԵՆ, ՀԾԿՀ	• Տարանջատել էլեկտրահաղորդման գործունեությունը արտադրության և մատակարարման գործունեութ-յունից • Անջատման այլընտրանքային մո-դելներ՝ ISO, ITO" • Իրավաբանական և գործառնական անջատում բաշխիչ ցանցի օպերա-տորների համար • Կարգավորող մարմինների անկա-խության ապահովում և լիազորութ-յուններ • Սակագների հաստատում, վեճերի կարգավորում և շուկայի վերահս-կում • Հոսանքի մատչելիություն, մատա-կարարի ազատ ընտրություն	• Էլեկտրահաղորդ-ման ցանցերի և օպերատորների անջատում • Բաշխիչ ցանցի օպերատորների անջատում • Ազգային կարգա-վորող մարմիննե-րի լիազորություն-ների և անկա-խության ամ-րապնդում • Սպառողների իրա-վունքներ և պաշտ-պանություն • Հանրային ծառա-յությունների պար-տավորություններ	Օրենսդրական նախագծերի և ենթաօրենսդ-րական ակտե-րի, տեխնիկա-կան ստան-դարտների մշակում, Էլեկտրաէներ-գետիկ շուկայի ապագա զար-գացման մոդե-լավորում, և տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորում;

					• Տեղեկատվության թափանցիկություն և վեճերի լուծման մեխանիզմներ • Հստակ և թափանցիկ սահմանված պարտավորություններ՝ ապահովման անվտանգություն, շրջակա միջավայրի պաշտպանություն • Կարգավորվող, թափանցիկ և չխտրական մուտք ցանցեր • Թափանցիկ, ծախսերի վրա հիմնված սակագներ • Ցանցային օպերատորների կողմից տվյալների հրապարակում • Տարածաշրջանային պլանավորում, ENTSO-E անդամակցություն, ցանցային կանոնների մշակման մասնակցություն • 10 տարվա ցանցի զարգացման պլանների ներկայացում և վերահսկում • Շուկայի լիարժեք բացում, հավասար պայմաններ բոլոր մասնակիցների համար • Անդամ պետությունները պետք է հնարավորություն ստեղծեն և խթանեն պահանջարկի ճկունության օգտագործումը: • Թույլատրել վերջնական սպառողներին վերականգնվող էներգիայի համատեղում համայնքներում կամ ցանցերում: • Ապահովել բավարար տեղադրված հզորություններ՝ զրոյական արտանետմամբ ճկուն լուծումների (օր.՝ մարտկոցներ, կանաչ ջրածին) համար:	• Երրորդ կողմի մուտք ցանց • Ցանցային սակագներ և թափանցիկություն • Սահմանի անցումային համագործակցություն և տարածաշրջանային ինտեգրում • Կառուցվածքների և ցանցի զարգացում • Շուկայի բացում և մրցակցության խթանում • Ճկունություն պահանջարկի կառավարման միջոցով • Էներգիայի համատեղում և Peer-to-Peer վաճառք • Զրոյական արտանետում ունեցող ճկուն հզորություններ • Մատակարարի արագ փոփոխություն և սպառողների պաշտպանություն • Կայունություն և ճգնաժամերի պատրաստվածություն	ԵՄ լավագույն փորձի ուսումնասիրում, ուսումնարշավներ, լավագույն փորձերի կիրառելիության ուսումնասիրություն; Լիազոր կառույցների ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում, մասնագետների վերապատրաստում:

					• Ապահովել մատակարարի փոփոխման հնարավորություն՝ 24 ժամում, և սպառողի մուտք դինամիկ սակագներին: • Մշակել ռիսկերի ազգային պատրաստվածության ծրագրեր և բարձրացնել կայունությունը մատակարարման խափանումների դեմ:		
4	**Եվրոպական խորհրդարանի և խորհրդի 2024 թվականի (ԵՄ) 2024/1711, կանոնակարգը դիրեկտիվը՝ էլեկտրաէներգիայի միջսահմանային (միջպետական) փոխանակման վերաբերյալ,**	Անդրսահմանային (միջպետական) էլեկտրաէներգետիկ ցանց մուտք գործելու պայմանների կարգավորումը կարգավորվում է իրավական ակտերով	2030	ՀՀ ՏԿԵՆ ՀՀ Արդարադատության նախարարության, ՀԾԿՀ	Անդրսահմանային (միջպետական առևտրի) էլեկտրական ցանց մուտք գործելու պայմանները կսահմանվեն:	Դիրեկտիվի համապատասխանեցման արդյունքում՝ միջպետական, տարածաշրջանային էլեկտրաէներգիայի փոխանակման ցանց մուտք գործելու պայմանները կհամապատասխանեն լավագույն միջազգային փորձին:	Օրենսդրական նախագծերի և ենթաօրենսդրական ակտերի, տեխնիկական ստանդարտների մշակում, ԵՄ լավագույն փորձի ուսումնասիրում, ուսումնարշավներ, լավագույն փորձերի կիրառելիության ուսումնասիրություն;

							Լիազոր կառույցների ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում, մասնագետների վերապատրաստում:
5	Եվրոպական խորհրդարանի և խորհրդի 2019 թ. հունիսի 5-ի (ԵՄ) 2019/941 կանոնակարգը՝ էլեկտրաէներգիայի ոլորտում ռիսկերի պատրաստվածության մասին	2019/941/EC էլեկտրաէներգիայի ոլորտում ռիսկերի պատրաստվածության մասին կանոնակարգի և դրա վերանայված հետագա կանոնակարգերի տարբերակների դինամիկ մոտարկում:	2027	ՀՀ ՀԾԿՀ	- Էներգետիկայի ոլորտում ներդրումային ծրագրերի հաստատման ընթացակարգի վերանայում	- Էներգետիկայի ոլորտում ներդրումային ծրագրերի հաստատման ընթացակարգը հաստատող որոշման փոփոխություններ և լրացումներ	Օրենսդրական նախագծերի և ենթաօրենսդրական ակտերի, տեխնիկական ստանդարտների մշակում, Տարածաշրջանային, միջպետական էլեկտրաէներգիայի առևտրի ծավալների կանխատեսում, տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորում; միջպետական ակտերի

							նախապատրաստում: ԵՄ լավագույն փորձի ուսումնասիրում, ուսումնարշավներ, լավագույն փորձերի կիրառելիության ուսումնասիրություն; Լիազոր կառույցների ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում, մասնագետների վերապատրաստում:

6	Էներգաարդյունավետության դիրեկտիվ (2023/1791/EU)	Էներգաարդյունավետության դիրեկտիվի (2023/1791/EU) և հետագա վերանայված տարբերակների դինամիկ մոտարկում	2028	ՏԿԵՆ, ՀԾԿՀ	- Էներգետիկ և կլիմայական ազգային ծրագրի մշակում, - պարտադիր էներգախնայողության թիրախի սահմանում - Տարեկան էներգախնայողության պարտավորություն - «Էներգախնայողությունը նախ և առաջ» (EE1st) սկզբունքը - Հանրային հատվածի օրինակելիություն - Էներգիայի կառավարման համակարգեր (EMS), ևն	- Մինչև 2030թ. վերջնական էներգիայի սպառումը նվազեցնել առնվազն 11.7%-ով՝ համեմատած 2020թ. մակարդակի հետ; - Տարեցտարի բարձրացնել էներգախնայողության մակարդակը՝ սկսած 1.3%-ից (2024–25) մինչև 1.9% (2028–30); - Առաջնահերթություն տալ էներգախնայողությանը՝ քաղաքական և ներդրումային որոշումներում; - Ամեն տարի վերանորոգել պետական շենքերի ընդհանուր մակերեսի 3%-ը; - Մեծ սպառողները (>85 TJ/տարի) պետք է ներդնեն ISO 50001 ստանդարտին համապատասխանող EMS մինչև 2027թ.	Օրենսդրական նախագծերի և ենթաօրենսդրական ակտերի, տեխնիկական ստանդարտների մշակում, Էներգաարդյունավետության թիրախների և ներդրումային ծրագրերի մշակման աջակցություն, և տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորում; ԵՄ լավագույն փորձի ուսումնասիրում, ուսումնարշավներ, լավագույն փորձերի կիրառելիության ուսումնասիրություն; Լիազոր կառույցների ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգա-

							ցում, մասնագետների վերապատրաստում:
7	Շենքերի էներգաարդյունավետության դիրեկտիվ (EU/2024/1275) և հարակից տեխնիկական կանոնակարգեր	Շենքերի էներգաարդյունավետության (EU/2024/1275) դիրեկտիվի և հետագա վերանայված տարբերակների դինամիկ մոտարկում	2030	ՏԿԵՆ Քաղաքաշինության պետական կոմիտե	- Ազգային շենքերի վերանորոգման ծրագրեր - Էներգաարդյունավետության նվազագույն չափորոշիչներ (MEPS) - Զրոյական արտանետումներ ունեցող շենքեր (ZEB) - Խելացի պատրաստակամության ցուցիչ (SRI) - Շենքերի Թվային մատյաններ/ռեգիստրեր - Նորոգման անձնագրեր և մեկ- կանգառ ծառայություններ - Արևային էներգիայի համար պատրաստ շենքերի պահանջներ	- 10-ամյա շենքերի վերանորոգման ծրագրեր՝ սահմանելով 2030, 2040, 2050 թթ. - Սահմանել MEPS-եր վատթարագույն ցուցանիշներով շենքերի համար - Ապահովել, որ բոլոր նոր շենքերը լինեն ZEB՝ շատ ցածր էներգատարություն կամ գրեթե զրոյական ՋԳ արտանետումներ; հանրային շենքե-	Օրենսդրական նախագծերի և ենթաօրենսդրական ակտերի, տեխնիկական ստանդարտների մշակում, Շենքերի վերանորոգման ազգային ծրագրի մշակման աջակցություն: Շենքերի էներգաարդ-

						րը մինչև 2027, բոլոր շենքերը մինչև 2030թ.. - Ընդունել կամավոր արեգակնային պատրաստվածության (SRI) մեթոդաբանություն; - ինտեգրել շենքերի էներգետիկ հավաստագրման (EPC) համակարգ; - գնահատողների վերապատրաստում; - Շենքերի կենտրոնացված թվային մատյանների հարթակ - Շենքերի նորոգման անձնագրեր տրամադրման ընթացակարգ - Շենքային կանոնակարգերի թարմացում, ևն	յունավետության թիրախների և ներդրումային ծրագրերի մշակման աջակցություն, և տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորում; ԵՄ լավագույն փորձի ուսումնասիրում, ուսումնարշավներ, լավագույն փորձերի կիրառելիության ուսումնասիրություն; Լիազոր կառույցների ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում, մասնագետների վերապատրաստում:

8	ԵՄ 2023/2104 կանոնակարգ էլեկտրաէներգիայի և ջերմության տարանջատված արտադրության համար ներդաշնակեցված արդյունավետության հղումային արժեքների վերանայման կանոնակարգ	ԵՄ 2023/2104 կանոնակարգ էլեկտրաէներգիայի և ջերմության տարանջատված արտադրության համար ներդաշնակեցված արդյունավետության հղումային արժեքների վերանայման կանոնակարգի և հետագա վերանայված տարբերակների դինամիկ մոտարկում	2030	ՏԿԵՆ ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարություն	- Հարմարված կամ վերանայված իրավական ակտերի քանակը - Համատեղ արտադրության նոր նախագծերում համապատասխանության տոկոսը նոր տեղեկատու (հղումային) արժեքներին - Մասնագետների վերապատրաստվածության մակարդակը (մասնակիցների թիվ) - Տեղեկատվության հասանելիություն կայքերի, ձեռնարկների և գործիքների միջոցով	- Համատեղ արտադրության համակարգերի բարձր արդյունավետության խթանում - Տվյալների և հաշվարկների ամբողջական և համահունչ ձևաչափ ԵՄ մակարդակով - Ոլորտային արտանետումների նվազեցում՝ բարձր արդյունավետության շնորհիվ - Նոր ներդրումների խթանում՝ վստահելի տեխնիկական չափանիշներով	Օրենսդրական նախագծերի և ենթաօրենսդրական ակտերի, տեխնիկական ստանդարտների մշակում, Ծենքերի վերանորոգման ազգային ծրագրի մշակման աջակցություն: ԵՄ լավագույն փորձի ուսումնասիրում, ուսումնարշավներ, լավագույն փորձերի կիրառելիության ուսումնասիրություն; Լիազոր կառույցների ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում,

							մասնագետ-ների վերա-պատրաս-տում:
9	**Էկոդիզայնի (էկո-նախագծման) դի-րեկտիվ** 2009/125/EC, կից կա-նոնակարգեր՝ թիվ 1275/2008, 107/2009,244/2009,640/2009, 641/2009 327/2011, 643/2009, 642/2009 1015/2010, 1016/2010, 245/2009 347/2010, 206/2012, 547/2012 622/2012, 932/2012, 1194/2012, 617/2013 666/2013, 801/2013, 4/2014 66/2014, 1253/2014	**Էկոդիզայնի (էկոնա-խագծման) դիրեկտիվ** 2009/125/EC և դրա հե-տագա վերանայված տարբերակների դինամիկ մոտարկում, կից կանոնա-կարգերի համապատաս-խանեցում (տես վարը վբերված աղյուսակ)՝ թիվ 1275/2008, 107/2009,244/2009,640/2009, 641/2009 327/2011, 643/2009, 642/2009 1015/2010, 1016/2010, 245/2009 347/2010, 206/2012, 547/2012 622/2012, 932/2012, 1194/2012, 617/2013 666/2013, 801/2013, 4/2014	2930	ՏԿԵՆ Էկոնոմիկայի նախա-րարություն	Դիրեկտիվներին մոտարկման արդյուն-քում նշված ցանկում ընդգրկված ար-տադրանքի էկոդիզայնի պահանջները կհամապատասխանեն ԵՄ պահանջնե-րին:	Նոր կանոնակարգե-րի և իրավական ակ-տերի ընդունում	ԵԱՏՄ տեխ-նիկական կա-նոնակարգե-րի հետ համե-մատական վերլուծութ-յան տեխնի-կական ա-ջակցություն

		66/2014, 1253/2014					
10	ԵՄ կանոնակարգ No 518/2014 էներգապառող սարքավորումների մակնշման մասին, որը լրացնում է հետևյալ կանոնակարգերը (EU) No 1059/2010, (EU) No 1060/2010, (EU) No 1061/2010, (EU) No 1062/2010, (EU) No 626/2011, (EU) No 392/2012, (EU) No 874/2012, (EU) No 665/2013, (EU) No 811/2013 and (EU) No 812/2013	ԵՄ դիրեկտիվին մոտարկման նպատակով նոր տեխնիկական կանոնակարգի մշակում	2030	ՏԿԵՆ Էկոնոմիկայի նախարարություն	- Թվայնացված պիտակավորման իրավական պահանջների մոտարկում - Արտադրանքի վիրտուալ ցուցադրման ժամանակ պիտակի հասանելիության ապահովում - Պարտադիր պարամետրերի հասանելիության ապահովում արտադրանքի ցուցադրման ժամանակ (վեբկայքերի համապատասխանություն ≥ 90%) - ՏՏ ոլորտի տնտեսվարողների իրազեկվածություն - Գովազդային հարթակների և վաճառողների իրազեկման գնահատում - Դիտարկվող վեբկայքերում պիտակավորման ստուգման հաճախականություն - Պետական վերահսկողության մարմնի կողմից կատարվող տարեկան ստուգումների քանակ տարեկան ստուգումների քանակ ≥ 50 խոշոր կայք - Օգտվողների բողոքների արձանագրման թիվ Քանակ՝ առցանց ցուցադրման ENERGY LABEL-ի բացակայության վերաբերյալ	Դիրեկտիվի մոտարկման արդյունքում էներգետիկայի հետ կապված արտադրանքի պիտակավորման պահանջները կհամապատասխանեցվեն ԵՄ պահանջներին:	Օրենսդրական նախագծերի և ենթաօրենսդրական ակտերի, տեխնիկական ստանդարտների մշակում, Շենքերի վերանորոգման ազգային ծրագրի մշակման աջակցություն: ԵՄ լավագույն փորձի ուսումնասիրում, ուսումնարշավներ, լավագույն փորձերի կիրառելիության ուսումնասիրություն; Լիազոր կառույցների ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում, մասնագետների վերապատրաստում:

List of energy efficient products regulations and related Impact Assessments by product group

Product Groups	Ecodesign Legislation	Energy Labelling Legislation
All products	Framework Directive 2009/125/EC Use of tolerances: Regulation (EU) 2016/2282	Framework Regulation (EU) 2017/1369 Use of tolerances: Regulation (EU) 2017/254 Internet labelling: Regulation (EU) 518/2014 Commission notice 2020/C 182/02
Air conditioners	In application: Regulation (EU) 206/2012 Corrected by Regulation (EU) 2023/2048 Impact Assessment [SWD(2012) 35] Impact Assessment Summary [SWD(2012) 34] Harmonised standards: 2012/C 172/01, 2014/C 110/01 and 2018/C 092/03	In application: Regulation (EU) 626/2011 Harmonised standards: 2014/C 110/01 and 2018/C 092/03
Domestic ovens and range hoods	In application: Regulation (EU) 66/2014 Impact Assessment [SWD(2014) 4] Impact Assessment Summary [SWD(2014) 3] Harmonised standards: 2017/C 267/01 Guidelines – May 2015	In application: Regulation (EU) 65/2014 Harmonised standards : 2017/C 267/01 Guidelines – May 2015
Electrical lamps and luminaires	In application: Regulation (EU) 2019/2020 – Corrected by Regulation (EU) 2023/2048 Impact Assessment [SWD/2019/0357] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0358]	In application Regulation (EU) 2019/2015 Amended by Regulation (EU) 2021/340
Household dishwashers	In application: Regulation (EU) 2019/2022 Impact Assessment [SWD/2019/0347] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0348 Amended by Regulation (EU) 2021/341 Harmonised standards: Regulation (EU) 2023/1759	In application: Regulation (EU) 2019/2017 Amended by Regulation (EU) 2021/340 Harmonised standards: Regulation (EU) 2023/1759
Household refrigerating appliances	In application: Regulation (EU) 2019/2019 Impact Assessment [SWD/2019/0341] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0342] Amended by Regulation (EU) 2021/341 Corrected by Regulation (EU) 2023/2048	In application: Regulation (EU) 2019/2016 Amended by Regulation (EU) 2021/340
Household tumble dryers	In application: Regulation (EU) 932/2012 Impact Assessment [SWD(2012) 289] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2012) 290] Harmonised standards: 2014/C 149/01 Repealed by Regulation (EU) 2023/2533 – in application from 1 July 2025	In application: Regulation (EU) 392/2012 Harmonised standards: 2014/C 149/01 Repealed by Regulation (EU) 2023/2534 – in application from 1 July 2025

Product Groups	Ecodesign Legislation	Energy Labelling Legislation
	Impact Assessment [SWD/2023/0252] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2023/0253]	
Household washing machines and washer-dryers	In application: Regulation (EU) 2019/2023 Impact Assessment [SWD/2019/0349] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0351] Amended by Regulation (EU) 2021/341	In application: Regulation (EU) 2019/2014 Amended by Regulation (EU) 2021/340
Local space heaters	In application: Regulation (EU) 2015/1188 As from 1 July 2025: Regulation (EU) 2024/1103 Impact Assessment [SWD(2015) 90] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2015) 91] Transitional methods of measurement and calculation: 2017/C 076/02 Guidelines – November 2017 (EU) 2015/1185 Transitional methods of measurement and calculation: 2017/C 076/02 Guidelines – November 2017	In application: Regulation (EU) 2015/1186 Transitional methods of measurement and calculation: 2017/C 076/02 Guidelines – November 2017
Professional refrigerated storage cabinets	In application: Regulation (EU) 2015/1095 Impact Assessment [SWD(2015) 97] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2015) 96] Transitional methods of measurement and calculation: 2017/C 044/01 FAQ – April 2018	In application: Regulation (EU) 2015/1094 Transitional methods of measurement and calculation: 2017/C 044/01 FAQ – April 2018
Residential ventilation units	In application: Regulation (EU) 1253/2014 Impact Assessment [SWD(2014) 222] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2014) 223] Transitional methods of measurement and calculation: 2016/C 416/06 Mandate M/537 : C(2015) 8325 Guidelines – October 2016	In application: Regulation (EU) 1254/2014 Transitional methods of measurement and calculation: 2016/C 416/06 Mandate M/537 : C(2015) 8325 Guidelines – October 2016
Solid fuel boilers and packages of a solid fuel boiler, supplementary heaters, temperature controls and solar devices	In application: Regulation (EU) 2015/1189 Impact Assessment [SWD(2015) 92] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2015) 93] Guidelines - 2018 Mandate M/551: C(2016) 7764	In application: Regulation (EU) 2015/1187 Transitional methods of measurement and calculation: 2017/C 076/01 Guidelines - 2018 Mandate M/551: C(2016) 7764
Space heaters, combination heaters, packages of space heater,	In application: Regulation (EU) 813/2013 Impact Assessment [SWD(2013) 297]	In application: Regulation (EU) 811/2013

Product Groups	Ecodesign Legislation	Energy Labelling Legislation
temperature control and solar device and packages of combination heater, temperature control and solar device	Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2013) 296] Transitional methods of measurement and calculation: 2014/C 207/02 Mandate M/535: C(2015)2626 Guidelines – 2018	Transitional methods of measurement and calculation: 2014/C 207/02 Tool for calculating the energy efficiency of packages of space, water and combination heaters Mandate M/535: C(2015)2626 Guidelines – 2018
Mobile phones, cordless phones and tablets	In application: Regulation (EU) 2023/1670 Impact Assessment [SWD/2023/0101] Impact Assessment Summary [SWD/2023/0102]	In application: Regulation (EU) 2023/1669
Electronic displays and televisions	In application: Regulation (EU) 2019/2021 Impact Assessment [SWD/2019/0354] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0355] Amended by Regulation (EU) 2021/341	In application: Regulation (EU) 2019/2013 Amended by Regulation (EU) 2021/340
Vacuum cleaners	In application: Regulation (EU) 666/2013 Impact Assessment [SWD(2013) 240] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2013) 241] Harmonised standards: 2017/C 267/02 Mandate M/540: C(2015)8733 Guidelines – September 2014	N/A
Water heaters, hot water storage tanks and packages of water heater and solar device	In application: Regulation (EU) 814/2013 Impact Assessment [SWD(2013) 295] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2013) 294] Transitional methods of measurement and calculation: 2014/C 207/03 Mandate M/534: C(2015)2625 Guidelines - 2018	In application: Regulation (EU) 812/2013 Transitional methods of measurement and calculation: 2014/C 207/03 Mandate M/534: C(2015)2625 Tool for calculating the energy efficiency of packages of space, water and combination heaters Guidelines - 2018
Air heating products, cooling products, high temperature process chillers and fan coil units	In application: Regulation (EU) 2016/2281 Impact Assessment [SWD(2016)422] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2016)421] Guidelines – July 2018	N/A

Product Groups	**Ecodesign Legislation**	**Energy Labelling Legislation**
Circulators (glandless standalone circulators and glandless circulators integrated in products)	In application: Regulation (EC) 641/2009, Impact Assessment Part 1 [SEC(2009) 1016] Impact Assessment Part 2 Impact Assessment Part 3 Impact Assessment Part 4 Impact Assessment Summary [SEC(2009) 1017] Amended by Regulation (EU) 622/2012 and by Regulation (EU) 2019/1781	N/A
Computers and computer servers	In application: Regulation (EU) 617/2013 Impact Assessment [SWD(2013) 219] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2013) 218] Guidelines – June 2014 In application: Regulation (EU) 2019/424 (servers and data storage products) Impact Assessment [SWD/2019/0106] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0105] Amended by Regulation (EU) 2021/341	N/A
Electric motors	In application: Regulation (EU) 2019/1781 Impact Assessment [SWD/2019/0343] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0344] Amended by Regulation (EU) 2021/341	N/A
External power supplies (no-load condition electric power consumption and average active efficiency of external power supplies)	In application: Regulation (EU) 2019/1782 Impact Assessment [SWD/2019/0345] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0346]	N/A
Fans driven by motors with an electric input power between 125 W and 500 kW	In application: Regulation (EU) 327/2011 Impact Assessment [SEC(2011) 384] Impact Assessment Summary [SEC(2011) 385] As from July 2026 : Regulation (EU) 2024/1834 Impact Assessment Summary [SWD(2024)156]	N/A
Simple set-top boxes	In application: Regulation (EC) 107/2009 Impact Assessment [SEC(2009) 114] Impact Assessment Summary[SEC(2009) 113]	N/A

Product Groups	**Ecodesign Legislation**	**Energy Labelling Legislation**
	Repealed by Regulation (EU) 2023/826 – in application from 9 May 2025 Impact Assessment [SWD/2023/0086] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2023/0087]	
Small, medium and large power transformers	In application: Regulation (EU) 548/2014 Impact Assessment [SWD(2014) 162] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD(2014) 161] Amended by Regulation (EU) 2019/1783 Impact Assessment [SWD/2019/0306]	N/A
Standby and off mode electric power consumption of electrical and electronic household and office equipment	In application: Regulation (EC) No 1275 /2008, Amended by Regulation (EU) No 801/2013 and Regulation (EU) 2019/2021 Impact Assessment SWD/2019/0354 Executive Summary of the Impact Assessment SWD/2019/0355 Guidelines – November 2014 Repealed by Regulation (EU) 2023/826 – in application from 9 May 2025 Impact Assessment [SWD/2023/0086] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2023/0087]	N/A
Water pumps	In application: Regulation (EU) 547/2012 Impact Assessment [SEC(2012) 178] Executive Summary of the Impact Assessment [SEC(2012) 179]	N/A
Welding equipment	In application: Regulation (EU) 2019/1784 Impact Assessment [SWD/2019/0340] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0339]	N/A
Refrigerating appliances with a direct sales function	In application: Regulation (EU) 2019/2024 Impact Assessment [SWD/2019/0352] Executive Summary of the Impact Assessment [SWD/2019/0353] Harmonised standards: 2025/533 Amended by Regulation (EU) 2021/341 Corrected by Regulation (EU) 2023/2048	In application: Regulation (EU) 2019/2018 Amended by Regulation (EU) 2021/340